

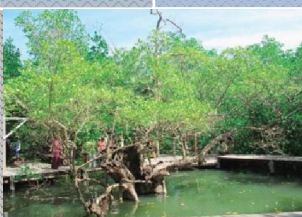

แผนแม่บท

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ใช้แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – พ.ศ. ๒๕๕๔) เป็นกรอบและแนวทางการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ปัจจุบันแผนแม่บทดังกล่าวกำลังจะหมดลงในปี ๒๕๕๔ เพื่อให้การดำเนินงานภายในศูนย์ฯ มีความชัดเจนต่อเนื่อง สามารถดำเนินการสนองพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องจัดทำแผนแม่บทฯ ต่อเนื่องเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ฯ ในระยะต่อไป โดยการดำเนินงานจัดทำแผนแม่บท ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้ดำเนินการดังนี้

๑. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้ส่งเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานร่วม ๑๐ นาย เข้าร่วมประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “การจัดทำแผนแม่บทโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙” ระหว่าง วันที่ ๑๑ – ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ณ โรงแรมรามามาการ์เด้นส์ กรุงเทพฯ โดยสำนักงาน กปร. เป็นผู้จัด มี ผศ. ปิณรส มาลากุล ณ อยุธยา เป็นผู้ให้ความรู้และช่วยในการจัดทำแผนแม่บท ก่อนเข้าร่วมสัมมนาดังกล่าว ๑ วัน (๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔) เจ้าหน้าที่ทั้ง ๑๐ นายที่เข้าร่วมสัมมนาได้ร่วมกันจัดเตรียมข้อมูลเพื่อจัดทำแผนแม่บท ณ ห้องประชุมส่วนโครงการพระราชดำริ กรมประมง โดยมี ผู้อำนวยการส่วนโครงการพระราชดำริ กรมประมงร่วมให้ความคิดเห็น

๒. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้นำผลการประชุมเชิงปฏิบัติการจาก ข้อ ๑. มาดำเนินการจัดทำแผนแม่บท โดยเชิญคณะทำงานโครงการศูนย์ฯ คณะทำงานวิชาการและคณะทำงานขยายผลรวมทั้ง อบต. ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน ๕๔ หน่วยงาน เข้าร่วมดำเนินการจัดทำแผนระหว่างวันที่ ๕ – ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ณ ห้องประชุมกะพงทอง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ โดยมี ผู้อำนวยการส่วนโครงการพระราชดำริ กรมประมง มาช่วยดำเนินการจัดทำแผนแม่บท

๓. สำนักงาน กปร. ได้เรียนเชิญ ผศ. ปิณรส มาลากุล ณ อยุธยา ผู้อำนวยการสำนักประสานงานโครงการพื้นที่ภาคกลาง เดินทางมาศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ เพื่อร่วมพิจารณาจัดทำแผนแม่บท ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ที่คณะทำงานร่วมจัดทำในข้อ ๒. ระหว่างวันที่ ๑๐ – ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔ โดยมีรองเลขาธิการ กปร. (นายโกวิท พ่วงวานิชย์) เป็นประธานในการประชุมและได้ให้ความเห็นชอบใน วิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์และกลยุทธ์

๔. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนงบประมาณ เพื่อนำเข้าสู่แผนแม่บท โดยการบูรณาการ แผนจากหน่วยงานร่วมขึ้นระหว่างวันที่ ๔ – ๕ สิงหาคม ๒๕๕๔ ณ ห้องประชุมกะพงทอง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ โดยมีคณะทำงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ คณะทำงานวิชาการและคณะทำงานขยายผลร่วมกันดำเนินการ

๕. การดำเนินการจัดทำร่างแผนแม่บทศูนย์ฯ ได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้วและเสนอผ่านการเห็นชอบจากประธานอนุกรรมการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ (ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี) แล้ว ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนเสนอประธานคณะกรรมการวางแผนและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พิจารณาให้ความเห็น เพื่อส่งกลับให้ศูนย์ฯ เสนอผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะประธานคณะกรรมการดำเนินงานฯ ลงนามมายังสำนักงาน กปร. เพื่อเริ่มดำเนินการตามแผน

สาระสำคัญของแผนแม่บท ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)

วิสัยทัศน์

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตชั้นนำ ด้านการอนุรักษ์ พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายบริเวณชายฝั่ง โดยบูรณาการกับการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต ให้สมดุลและยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ

พันธกิจ

- ๑) ศึกษา วิจัย และพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายบริเวณชายฝั่ง การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต
- ๒) ขยายผลความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์ฯ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต สู่สาธารณชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ๓) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่เป้าหมายอย่างสมดุล และยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ
- ๔) พัฒนาพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ
- ๕) พัฒนาองค์การ บุคลากร และเครือข่าย สู่ความเป็นศูนย์กลางฯ ขั้นนำ

เป้าประสงค์หลัก

เพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตชั้นนำด้านการอนุรักษ์ พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บริเวณชายฝั่ง เพื่อพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตให้ยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสนองพระราชดำริอย่างต่อเนื่องและครบถ้วนสมบูรณ์ มีคุณภาพและประสิทธิผล
๒. เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ทุกมิติอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษาทดลอง วิจัย ทดสอบ สาธิต ขยายผล และการบริหารจัดการ
๓. มุ่งเน้นการขยายผลการพัฒนาสู่ประชาชนในหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และประชาชนทั่วไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
๔. พัฒนา อนุรักษ์ ป่าชุมชน และการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเลบริเวณพื้นที่อ่าวคุ้งกระเบนและพื้นที่ใกล้เคียงให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศและการใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนา
๕. พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับประชาชนในพื้นที่โครงการฯ เพิ่มขึ้น

กลุ่มเป้าหมาย

เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์หลัก จึงกำหนดกลุ่มเป้าหมายการดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกมิติของยุทธศาสตร์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายในเรื่องพื้นที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการ ดังนี้

๑) พื้นที่เป้าหมาย

พื้นที่ดำเนินการของโครงการฯ เป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเลและพื้นที่ใกล้เคียง โดยมีพื้นที่เป้าหมาย ดังนี้

๑.๑ พื้นที่ศูนย์กลาง ได้แก่ อ่าวคุ้งกระเบนและพื้นที่รอบอ่าวคุ้งกระเบน ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ ๓ ๔ ๗ ๙ และ ๑๐ ตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ และหมู่ที่ ๗ ตำบลสนามไชย อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่ประมาณ ๔,๐๐๐ ไร่

๑.๒ พื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ได้แก่ พื้นที่ในเขตตำบลคลองขุด ตำบลสนามไชย ตำบลรำพัน ตำบลกระแจะ และพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งเป็นเขตเกษตรกรรมและเขตหมู่บ้านประมงตามแนวชายฝั่งทะเล มีขอบเขตพื้นที่ประมาณ ๕๗,๐๒๕ ไร่ รวม ๒๓ หมู่บ้าน

๑.๓ พื้นที่ขยายผลการดำเนินงาน พื้นที่ดำเนินการที่อยู่นอกหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน อยู่ในตำบลรำพัน และตำบลโขมง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่ประมาณ ๒๔,๒๑๐ ไร่ รวมทั้งจังหวัดข้างเคียง ได้แก่ จังหวัดตราด และจังหวัดระยอง

๒) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่

- ๒.๑ หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานร่วมศูนย์ฯ
- ๒.๒ บุคลากรศูนย์ฯ และบุคลากรหน่วยงานร่วม
- ๒.๓ ประชาชนในพื้นที่ /นอกพื้นที่
- ๒.๔ กลุ่มเกษตรกร /เครือข่าย

๓) ผู้รับบริการ ได้แก่

- ๓.๑ หน่วยงานร่วม /หน่วยงานในสังกัด
- ๓.๒ ส่วนราชการ /รัฐวิสาหกิจ
- ๓.๓ ประชาชนในพื้นที่ศูนย์ฯ/นอกพื้นที่
- ๓.๔ ผู้ศึกษาดูงาน /นักท่องเที่ยว
- ๓.๕ กลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ยุทธศาสตร์

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์หลักจึงกำหนดยุทธศาสตร์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙ ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริและบริหารจัดการโครงการศูนย์ฯ ๓ ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ศึกษา วิจัย และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายบริเวณชายฝั่ง

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ขยายผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต สู่สาธารณชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ บริหารจัดการองค์การ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่เป้าหมายตามแนวพระราชดำริ

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ศึกษา วิจัย และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายบริเวณชายฝั่ง

เป็นยุทธศาสตร์หลักตามพันธกิจ และบทบาทหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ เน้นการศึกษาวิจัยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายบริเวณชายฝั่ง รวมทั้งการศึกษาวิจัยและพัฒนาอาชีพการประมง การเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อนำผลสำเร็จมาสาธิต ขยายผลสู่ประชาชน โดยสาระสำคัญการดำเนินงาน ดังนี้

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์

มีผลงานวิจัยและองค์ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายบริเวณชายฝั่ง การพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิตตามแนวพระราชดำริ

กลยุทธ์

๑) ศึกษา วิจัย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายบริเวณชายฝั่ง โดยศึกษาวิจัยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ยอดเขาสู่ท้องทะเลเพื่อการอนุรักษ์ ป่าไม้ และลดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

๒) ศึกษา วิจัย และพัฒนาอาชีพทางการประมง การเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยศึกษาวิจัยและพัฒนาอาชีพทางการประมง การเกษตร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการผลิต และวิธีการผลิตในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสินค้าประมงและเกษตร รวมทั้งการศึกษากการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า การศึกษาหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้มีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ ไร้สารตกค้าง

การบริหารแผนไปสู่การปฏิบัติ

แผนยุทธศาสตร์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙) มุ่งใช้แผนเป็นเครื่องมือและกลไกการดำเนินงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์ที่วางไว้ มุ่งสู่เป้าหมายสำคัญในระยะยาว โดยครอบคลุมการดำเนินงานทุกมิติขององค์กรและสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยกำหนดระบบและกลไกการบริหารแผนดังนี้

๑. การจัดทำแผนปฏิบัติราชการ

กำหนดให้มีการจัดทำ “แผนปฏิบัติราชการ” ในลักษณะแผนปฏิบัติราชการทั้งในระยะ ๕ ปี และแผนปฏิบัติราชการประจำปี เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานประสาน จัดสรรทรัพยากรดำเนินงานควบคุม กำกับดูแล และติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์

๒. การอำนวยการกำกับดูแล

เพื่อให้การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เป็นไปตามเป้าประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ สำนักงาน กปร. และศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการและคณะทำงานรับผิดชอบ กำกับ ดูแล การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์

๓. การติดตามประเมินผล

๑) การติดตามผลการดำเนินงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ สำนักงาน กปร. และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อทราบความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรคและข้อขัดข้องในการดำเนินงาน โดยการรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ทุกไตรมาส และรายงานผลสำเร็จเมื่อสิ้นสุดโครงการ

๒) การประเมินผล โดยมีสำนักงาน กปร. เป็นผู้รับผิดชอบ กำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของงาน

๔. การประชาสัมพันธ์

กำหนดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ งานขยายผล งานบริการ รวมทั้งการศึกษาดูงานต่อผู้รับผิดชอบ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

คำนำ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริ เกี่ยวกับการศึกษาพัฒนาด้านอาชีพประมง และการเกษตรในพื้นที่ดินชายฝั่งทะเล รวมถึงการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่ง ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทำให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ ได้เป็นศูนย์กลางในการดำเนินการศึกษาทดลอง และพัฒนาที่ราษฎรสามารถเข้ามาศึกษาหาความรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิต

การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในลักษณะบูรณาการ ตามที่ได้พระราชทานพระราชดำริไว้ โดยมีหน่วยงานหลากหลายหน่วยงานร่วมดำเนินการในพื้นที่ โดยมีแผนแม่บทเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกัน

แผนแม่บทของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานได้ ต่อเนื่องจากแผนแม่บท ฉบับที่ ๕ โดยการจัดทำได้ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และผู้แทน ประชาชนในพื้นที่ เพื่อเป็นกรอบให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยยังคงมุ่งเน้นการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง

แผนแม่บทฉบับที่ ๖ นี้ เป็นแผนชี้หน้าที่กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ ไว้โดยได้แยก แผนปฏิบัติการออกไปต่างหาก โดยให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการทุกปี ซึ่งแนวทางการดำเนินการในลักษณะนี้ จะมีความยืดหยุ่นต่อการปรับแผนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ทั้งนี้ ก็ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสนองพระราชดำริ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนต่อไป

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

คำนำ

สารบัญ

๑.	กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนแม่บท	๑
๒.	พระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	๓
๓.	ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา	๕
๔.	วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของวิสัยทัศน์	๘
๕.	ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด	๑๐
๖.	การบริหารแผนไปสู่การปฏิบัติ	๓๒

ภาคผนวก ก แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาคผนวก ข การประเมินสถานการณ์

๑. กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนแม่บท

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้น โดยมีแนวคิดที่สำคัญคือ “ศูนย์ศึกษาและพัฒนา” (Research & Development) และนำผลศึกษาที่ประสบผลสำเร็จมาเป็น “ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ” ในลักษณะ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” สำหรับให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานจากของจริง เป็นตัวอย่างของการบริหารงานแบบบูรณาการในลักษณะ “รวมศูนย์” ในการประสานความร่วมมือร่วมใจกันของหน่วยงานราชการในการทำงานเพื่อบริการประชาชน และเป็น “ระบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” ที่ประชาชนสามารถเข้ามาเรียนรู้และขอรับบริการได้เบ็ดเสร็จในแห่งเดียวกัน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีจำนวน ๖ แห่ง กระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งมีลักษณะปัญหาที่แตกต่างกัน จึงมีเนื้อหาที่เห็นเป็นรูปธรรมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมด้วย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม โดยมีรูปแบบและภารกิจและสอดคล้องกับสภาพปัญหา ศักยภาพ และความต้องการของในพื้นที่ ดังนี้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา : ภารกิจหลัก คือ การศึกษา การปรับปรุงและการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ ให้สามารถกลับมาใช้ทำการเกษตรได้ เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง “ป่าหาย น้ำแห้ง ดินเลว ก็พัฒนาได้”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส : ภารกิจหลัก คือ การศึกษา วิจัย พัฒนาสภาพดินเปรี้ยวที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้อีก เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง “ป่าพรุเสื่อมโทรม สดสมดินเปรี้ยว แกล้งดินอย่างเดียว พัฒนาได้ยั่งยืน”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี : ภารกิจหลัก คือ เพื่อศึกษา วิจัย ทดลอง และสาธิตการพัฒนา อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งในลักษณะเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง “การพัฒนาจากยอดเขาสู่ท้องทะเล”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร : ภารกิจหลัก คือ การพัฒนาระบบชลประทาน พัฒนาระบบการปลูกพืชเศรษฐกิจ การศึกษาระบบนิเวศวิทยาของป่า การปรับปรุงบำรุงดิน พัฒนาและส่งเสริมด้านปศุสัตว์และด้านการประมง เรียกว่า เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง “สร้างน้ำ เพิ่มป่า พัฒนาชีวิตที่พอเพียง”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ : ภารกิจหลัก คือ การศึกษาทดลอง แสวงหารูปแบบในการพัฒนาพื้นที่บริเวณต้นน้ำลำธารของภาคเหนือ เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาลุ่มน้ำอื่นๆ ในภูมิภาค โดยใช้ระบบชลประทานเข้าเสริม เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง “ต้นทางเป็นป่าไม้ ปลายทางเป็นประมง ระหว่างทางเป็นเกษตรกรรม”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี : ภารกิจหลัก คือ เพื่อฟื้นฟูด้านป่าไม้เอนกประสงค์ ศึกษารูปแบบการพัฒนาเกษตรกรรมที่เหมาะสมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และปลูกป่าโดยให้ราษฎรที่บุกรุกที่โดยมิชอบ เข้าร่วมในกิจกรรมของโครงการเพื่อร่วมพัฒนาอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างถูกต้องและเกื้อกูลกันระหว่างคนกับธรรมชาติ เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในเรื่อง “ฟื้นดินคืนป่า เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง นอกจากจะดำเนินการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังได้ขยายผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จไปยังหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขยายผลการพัฒนา และใช้ประโยชน์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้เสริมสร้างศักยภาพศูนย์เรียนรู้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่ประสบความสำเร็จจากการขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๑๒๐ แห่ง เพื่อเป็นแหล่งองค์ความรู้ และเป็นแบบอย่างให้บุคคลทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

การดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทุกแห่ง จะมี “แผนแม่บท” เป็นเครื่องมือที่ใช้ควบคุม กำกับ การดำเนินงาน โดยแผนแม่บทฉบับปัจจุบันของทุกแห่งจะสิ้นสุดลงในปี ๒๕๕๔ ซึ่งในภาพรวมที่ผ่านมาผลการดำเนินงานมีความสอดคล้องกับแนวพระราชดำริ และนโยบายต่างๆ โดยผลสำเร็จได้เกิดประโยชน์กับประชาชนเป็นอย่างดี จะเห็นได้จากการประเมินผลงานฝึกอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) พบว่า คริวเรือนร้อยละ ๖๓.๐๗ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการฝึกอบรมไปปฏิบัติเพื่อเพิ่ม รายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มผลผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิตได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนฟื้นฟูระบบนิเวศให้สมบูรณ์ขึ้นได้ ดังนั้น เพื่อการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สำนักงาน กปร. ในฐานะหน่วยงานกลางในการประสานการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และเป็นหน่วยงานหลักในองค์กรบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตลอดจนเป็นประธานอนุกรรมการวางแผนและติดตามประเมินผลศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงได้จัดทำ “แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ช่วงปี พ.ศ.๒๕๕๕ – ๒๕๕๙ ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายในการกำหนดทิศทางให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปสู่การทำหน้าที่เป็น “แหล่งองค์ความรู้แนวพระราชดำริ ขยายผลสู่ประชาชนอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานการบริหารจัดการที่ดี นำไปสู่วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อไป

๒. พระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๒๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริแก่นายบุญนาท สายสว่าง ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี ในวโรกาสเสด็จพระราชดำเนินไปประกอบพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดจันทบุรี โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ว่า “...ให้พิจารณาหาพื้นที่ที่เหมาะสมจัดทำโครงการพัฒนาด้านอาชีพการประมง และการเกษตรในพื้นที่ดินชายฝั่งทะเลของจังหวัดจันทบุรี...”

ต่อมาเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๒๔ ได้มีพระราชดำริเพิ่มเติม ณ พระตำหนัก จิตรลดารโหฐาน กับนายเล็ก จินดาสงวน และนายสุหะ ฌนอมสิงห์ เกี่ยวกับโครงการพัฒนาที่จะจัดทำขึ้นในจังหวัดจันทบุรี มีสาระสำคัญ คือ “...ให้พิจารณาจัดหาพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมหรือพื้นที่สาธารณประโยชน์ เพื่อจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเช่นเดียวกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน ให้เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาในเขตที่ดินชายทะเล...”

และเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๓๑ ได้พระราชทานพระราชดำริกับนายกรัฐมนตรีนายธานินทร์เกษรเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ความตอนหนึ่งว่า “...คุ้งกระเบนเป็นการศึกษาเกี่ยวกับชายทะเล ต้นไม้ต่าง ๆ ชายทะเลและปลา การประมง...”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้เป็นศูนย์กลางในการดำเนินการทดลอง ศึกษา วิจัยเพื่อหารูปแบบการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง การพัฒนาด้านการประมง การเกษตร และปศุสัตว์ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมความรู้และเทคโนโลยีแบบใหม่ ๆ ที่ราษฎรจะสามารถเข้ามาศึกษาหาความรู้และนำไปปฏิบัติต่อไป ดังพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้ว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาทำหน้าที่เสมือน “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” หรือเป็น “สรุปผลของการพัฒนา” ที่ประชาชนจะสามารถเข้าไปเรียนรู้และปฏิบัติได้

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ และ ๒๕ มีนาคม ๒๕๒๕ หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ องคมนตรี พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้เดินทางไปศึกษาและสำรวจพื้นที่บริเวณที่จะดำเนินการจัดสร้างโครงการศูนย์ศึกษาพัฒนาการเกษตรจันทบุรี ในเขตตำบลแสง อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี และพื้นที่บริเวณที่จะดำเนินการจัดสร้างศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน ในเขตตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เพื่อให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทราบและดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายต่อไป ผลการสำรวจสภาพป่าชายเลนบริเวณอ่าวคุ้งกระเบน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี พบว่า สภาพป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์ไม้โตเร็ว และเป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำจำนวนมากได้เริ่มเสื่อมโทรมลงในทุกด้าน มีการจับสัตว์น้ำในปริมาณที่เกินระดับความเหมาะสมต่อการขยายพันธุ์ ทำให้ทรัพยากรประมงที่เคยอุดมสมบูรณ์ลดปริมาณลง การเพาะปลูกได้รับความเสียหายจากการที่น้ำทะเลเอ่อล้นถึงป่าชายเลน พื้นที่เขตสงวนถูกบุกรุกเข้าจับจองและประกอบอาชีพกลายเป็นป่าเสื่อมโทรม ผลกระทบเหล่านี้จะก่อให้เกิดผลเสียต่อชีวิตความเป็นอยู่ในอนาคตจากการพิจารณาเห็นสภาพดังกล่าว สามารถพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง และจัดตั้งสถานีเพาะพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อประโยชน์แก่ราษฎรและชุมชนโดยรอบได้อย่างดียิ่ง

การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ที่ประชุมผู้แทนหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง โดยมีหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ เป็นประธาน ได้มีมติ ดังนี้

๑. มอบให้กรมประมง เป็นเจ้าของโครงการ โดยรับมอบงานจากหน่วยราชการที่ร่วมดำเนินการช่วยเหลือในการก่อสร้างหรือดำเนินงานต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องที่เสร็จตามแผนงานที่กำหนดไว้แล้วนั้นไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์บรรลุเป้าหมายตามพระราชดำริต่อไป

๒. กรมชลประทาน รับผิดชอบดังนี้

- ก่อสร้างและดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อทำการเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อยตามขอบเขตงานที่กรมประมงพิจารณาวางโครงการตามความเหมาะสม

- ทำการสำรวจรายละเอียดภูมิประเทศ พร้อมทั้งจัดทำแผนที่ในเขตโครงการ และพื้นที่บริเวณใกล้เคียง รวมเนื้อที่ประมาณ ๒๘,๐๐๐ ไร่ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาโครงการของงานด้านต่าง ๆ ต่อไป โดยทำการสำรวจในปีงบประมาณ ๒๕๒๕ (ได้รับงบประมาณในปี ๒๕๒๖) และสำรวจแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศในเขตศูนย์ฯ แล้วเสร็จในเดือนธันวาคม ๒๕๒๖

- เรืองการจัดหาหน้าเพื่อใช้สำหรับอุปโภคและบริโภค และการเพาะปลูกในพื้นที่ดังกล่าว ให้กรมชลประทานพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสมต่อไป

๓. กรมป่าไม้ ทำการศึกษาและปลูกป่าในเขตพื้นที่โครงการบริเวณเหนือระดับผิวน้ำ และบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกับเขตโครงการฯ

๔. กรมพัฒนาที่ดิน ทำการสำรวจสภาพดิน เพื่อหาความเหมาะสมของดินภายในเขตโครงการฯ ของศูนย์ฯ และบริเวณใกล้เคียง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสม กับสมรรถนะของดินต่อไป

๕. จังหวัดจันทบุรี ทำการสำรวจแปลงกรรมสิทธิ์และการถือครองที่ดินในขอบเขตพื้นที่ ๒๘,๐๐๐ ไร่ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณากำหนดพื้นที่ของศูนย์ฯ ต่อไป และทำหน้าที่ประสานงานในส่วนภูมิภาคกับหน่วยราชการต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานในเขตโครงการดังกล่าว

การดำเนินงานของศูนย์ฯ สำหรับงานสำรวจควรเริ่มในปีงบประมาณ ๒๕๒๕ ส่วนงานก่อสร้างต่าง ๆ ควรเริ่มงานในปีงบประมาณ ๒๕๒๖ โดยให้หน่วยราชการต่าง ๆ วางแผนงาน พร้อมทั้งงบประมาณที่ต้องการส่งให้ศูนย์ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไป

หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ องคมนตรี ได้เคยเดินทางไปสำรวจข้อมูลในพื้นที่บริเวณอ่าวคุ้งกระเบน ตามพระราชกระแสรับสั่งในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้บรรยายเพิ่มเติมเมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๒๖ ว่า “เป้าหมายสำคัญ ก็คือ โดยที่อ่าวนี้เหมาะสมเหลือเกินที่จะพัฒนาและศึกษาในเรื่องการประมง คือเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ ทั้งน้ำเค็มและน้ำกร่อย เช่น หอย ปู ปลา โดยเฉพาะปลากะพงขาว แต่ในโครงการใดก็แล้วแต่จะทิ้งเสียไม่ได้ในเรื่องไร่นา เพราะเหตุที่เราจับประมงข้าวกันเป็นของบริโภคที่จำเป็น ก็จะมีการส่งเสริมการเกษตรแบบเบ็ดเสร็จ หมู เป็ด ไก่ ก็คงจะดำเนินด้วย ก็แปลว่า เกษตรเบ็ดเสร็จ แต่หลักที่สำคัญคือ “การประมงชายฝั่งทะเล”

๓. ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ในระยะที่ผ่านมาบรรลุผลสำเร็จตามแนวพระราชดำริที่พระราชทานในระดับหนึ่ง สามารถอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะป่าชายเลนและระบบนิเวศชายฝั่งให้อุดมสมบูรณ์ อนุรักษ์และเพิ่มจำนวนสัตว์น้ำ พัฒนาฟื้นฟูอาชีพประมงทะเลแบบผสมผสานกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และนำผลการศึกษาดูงานด้านต่างๆ ที่ประสบผลสำเร็จมาสาธิตและขยายผลสู่เกษตรกรในหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และประชาชนทั่วไป ทำให้เกษตรกรมีรายได้และคุณภาพชีวิตดีขึ้น โดยมีผลการดำเนินงานที่สำคัญสรุปได้คือ

๑. ด้านการศึกษาทดลอง วิจัย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้ดำเนินงานทดสอบ ทดลอง และวิจัย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันรวม ๑๔๑ เรื่อง ดำเนินการแล้วเสร็จ ๑๓๒ เรื่อง และกำลังดำเนินการ ๙ เรื่อง เป็นงานวิจัยด้านประมง ๗๕ เรื่อง ป่าไม้ ๒๙ เรื่อง เกษตร ๒๐ เรื่อง พัฒนาที่ดิน ๙ เรื่อง และเศรษฐกิจสังคม ๘ เรื่อง สามารถนำผลการศึกษามาขยายผลสู่เกษตรกรจำนวน ๒๘ เรื่อง จัดทำหลักสูตรฝึกอบรม จำนวน ๔๙ หลักสูตร เป็นหลักสูตรหลักที่ได้จากการศึกษา ทดลองวิจัยของศูนย์ฯ จำนวน ๑๑ หลักสูตร และหลักสูตรรองที่ได้จากการศึกษาทดลองของกรม กองต่าง ๆ จำนวน ๓๘ หลักสูตร จัดพิมพ์เป็นเอกสารคู่มือเผยแพร่ จำนวน ๔๙ เรื่อง

๒. ด้านการขยายผล

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้นำผลการศึกษา ทดลอง ค้นคว้า วิจัย มาสาธิตในพื้นที่ศูนย์ฯ เพื่อเป็นแปลงเรียนรู้ของเกษตรกรในหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และบุคคลทั่วไปรวมทั้งการให้บริการต่าง ๆ การฝึกอบรม การบริการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการขยายผลการพัฒนาสู่พื้นที่รอบนอกโครงการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ด้านประมง มีแปลงเรียนรู้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทั้งสัตว์น้ำเศรษฐกิจ เช่น กุ้งทะเล ปลากระพงขาว หอยหวาน และปลาช่อนงาม เช่น ปลาการ์ตูน เป็นต้น มีการสาธิตการเพาะเลี้ยงทั้งในบ่อซีเมนต์ โรงเพาะฟัก บ่อดิน และกระชังในทะเล เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการประมง และเป็นแหล่งผลิตสัตว์น้ำที่มีคุณภาพ จำหน่าย จ่ายแจก ให้เกษตรกรนำไปเลี้ยง รวมทั้งปล่อยลงในแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มผลผลิตในแหล่งน้ำตามธรรมชาติ โดยผลิตปลาไม่น้อยกว่า ๒๕ ล้านตัว ผลผลิตสัตว์น้ำที่ปล่อยลงแหล่งน้ำมีแนวโน้มการจับสัตว์น้ำจากชาวประมงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะที่เห็นเด่นชัดในการปล่อยหอยหวานลงบริเวณหาดแหลมเสด็จ ตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งในอดีตบริเวณแห่งนี้ไม่มีพันธุ์หอยหวานอยู่เลย ปัจจุบันชาวบ้านสามารถจับขึ้นมาบริโภคและจำหน่ายได้แล้ว นอกจากนี้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ยังได้ร่วมกับชาวประมงในการจัดตั้งธนาคารปูม้าในอ่าวคุ้งกระเบนเพื่อรวบรวมปูม้าไขนอกระดองนำมาวางไข่ก่อนนำไปจำหน่าย ทำให้พื้นที่ในอ่าวคุ้งกระเบนและนอกอ่าวมีปูม้าชุกชุม ในส่วนการส่งเสริมเลี้ยงสัตว์น้ำด้วยระบบชลประทานน้ำเค็มศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำด้วยระบบดังกล่าว มีสมาชิกจำนวน ๒๐๐ ราย เป็นผู้ร่วมบริหารจัดการโครงการร่วมกับศูนย์ฯ ในเรื่องการจัดเก็บค่าน้ำเพื่อนำมาใช้ในการบำรุงรักษาและจ่ายค่ากระแสไฟฟ้า รวมทั้งการร่วมกันในการควบคุมกลุ่มให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้ดำเนินการให้ผู้เลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์ฯ จำนวน ๔๙๕ ราย เข้าสู่ระบบการเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดีและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (CoC และ GAP) ทั้งหมด โดยศูนย์ฯ มีหน่วยตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบสัตว์น้ำเพื่อตรวจสอบและรับรองคุณภาพสินค้าประมง โดยบริการเกษตรกรด้านตรวจวิเคราะห์

สารตกค้างในเนื้อกุ้ง และสัตว์น้ำอื่น ๆ ก่อนจับขึ้นจำหน่าย และเพื่อการรับรองมาตรฐานฟาร์ม GAP/CoC โดยตรวจวิเคราะห์และเฝ้าระวังการใช้ยา ๑๒ ชนิด เฉลี่ยปีละ ๕,๕๐๐ ตัวอย่าง และตรวจปัจจัยการผลิตในการเลี้ยงสัตว์น้ำจำพวกวิตามิน อาหาร ยา และสารเคมีเฉลี่ยปีละ ๑,๗๕๐ ตัวอย่าง เพื่อเฝ้าระวังระหว่างการเลี้ยง เพื่อป้องกันการปลอมปนยาพวกกลุ่มไนโตรฟูแรนส์ เตตราไซคลิน และคลอแรมฟินิคอล ลงในปัจจัยการผลิต ตลอดการดำเนินงานทำให้เกษตรกรเข้าใจและลดการใช้ยา ตลอดปี ๒๕๕๓ ไม่พบสารตกค้างจากการสุ่มตรวจ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ยังให้บริการฝึกอบรมเกี่ยวกับกำกับการจำหน่ายลูกพันธุ์สัตว์น้ำ (FMD) จำนวน ๑๖๑ ใบ (ลูกพันธุ์กุ้งขาวและกุ้งกุลาดำ จำนวน ๘๓,๘๘๐,๔๑๐ ตัว) และออกใบกำกับการจำหน่ายสัตว์น้ำ (MD) จำนวน ๓,๐๙๙ ชุด (เป็นผลผลิตกุ้ง ๑๕,๕๗๐,๓๖๐ กิโลกรัม) ทำให้ทราบแหล่งผลิตสัตว์น้ำจนถึงปลายทาง (From Farm to Table) ส่วนผลผลิตการประมงบางชนิดศูนย์ฯ ได้มีการส่งเสริมให้มีการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า การผลิต และได้มีการจัดตั้งกลุ่มดังกล่าวขึ้น ซึ่งสามารถเป็นศูนย์เรียนรู้ได้ เช่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ประมง กลุ่มแปรรูปหอยนางรม กลุ่มผลิตกะปิ น้ำปลา เป็นต้น ในส่วนของงานอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรประมง นอกจากจะจัดตั้งธนาคารปูไข่ การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ แล้วยังมีการจัดตั้งกลุ่มพิทักษ์ทรัพยากรเจ้าหลาว-แหลมเสด็จ เพื่อร่วมกับหน่วยราชการในการช่วยดูแลผู้กระทำผิดกฎหมาย การทำความสะอาดใต้ทะเลและชายฝั่ง นอกจากนี้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ยังมีหน่วยงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการให้บริการเกษตรกรในการตรวจวิเคราะห์คุณภาพดินและน้ำ ก่อนและระหว่างการเลี้ยง รวมทั้งการตรวจประเมินศักยภาพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งบริเวณรอบอ่าวคุ้งกระเบน และติดตามผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำด้วยระบบชลประทานน้ำเค็มในอ่าวคุ้งกระเบน เพื่อบริหารจัดการคุณภาพน้ำในอ่าว ผลจากการตรวจติดตามคุณภาพน้ำ และดินในอ่าวคุ้งกระเบนตลอดแผนฉบับที่ ๕ ยังอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ปริมาณหญ้าทะเลได้รับการฟื้นฟู ๖๒๘ ไร่ ซึ่งเป็นแหล่งวางไข่ และอนุรักษสัตว์ทะเลวัยอ่อน รวมทั้งเป็นอาหารของพะยูน จากการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผลให้พะยูนที่สูญหายไปจากอ่าวคุ้งกระเบนประมาณ ๓๐ ปี ได้กลับสู่อ่าวคุ้งกระเบนตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ จนถึงปัจจุบัน ในเรื่องของการสร้างความเข้าใจในการอนุรักษ์และการประกอบอาชีพด้านประมง ศูนย์ฯ ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวปีละไม่น้อยกว่า ๓ หลักสูตร ในส่วนของการบริการด้านศึกษาดูงานด้านประมง นอกจากทางด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งแล้ว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ยังได้จัดให้มีสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเฉลิมพระเกียรติ ๖ รอบพระชนมพรรษา เป็นที่ดูงานของนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป มีผู้เข้าศึกษาดูงานไม่น้อยกว่า ๕๐๐,๐๐๐ คน

แนวโน้มในการพัฒนาทางด้านประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำโดยถูกวิธีและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การศึกษาเพาะ และขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจชนิดใหม่ การป้องกันและรักษา การแปรรูป การอนุรักษ์ และฟื้นฟู ยังต้องดำเนินการต่อเนื่องโดยการอบรมให้ความรู้ ส่งเสริมพัฒนาและขยายผลไปยังเกษตรกร และกลุ่มต่าง ๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

ด้านเกษตร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้จัดทำแปลงต้นแบบการผลิตพืชแบบผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวทางเกษตรที่ดีที่เหมาะสมที่มีความสมบูรณ์ให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ภายในพื้นที่ศูนย์ฯ ซึ่งประกอบด้วย แปลงต้นแบบการปลูกพืชผัก ผลไม้ปลอดภัยสารพิษ แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ แปลงพืชทดแทนพลังงานแปลงหญ้าแฝก แปลงปลูกไม้เลื้อยหวาน แปลงผลิตไม้ดอกไม้ประดับ กิจกรรมเพาะเห็ด เศรษฐกิจระบบถูง เต่าเผ่าถ่านน้ำส้มควันไม้ การผลิตถ่านอัดแท่งคุณภาพสูง การผลิตและการใช้ไบโอดีเซลจาก น้ำมันพืชใช้แล้วการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร แปลงปลูกยางพารา การผลิตปุ๋ยหมักแห้งและน้ำหมักชีวภาพ การเลี้ยงสัตว์ปีก แพะและกวางรูซ่า ซึ่งเกษตรกรผู้สนใจได้เข้ามาเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การขยายผลศูนย์ฯ ได้นำองค์ความรู้จากการทดสอบ ทดลอง วิจัย นำไปขยายผลนอกพื้นที่ศูนย์ศึกษา

การพัฒนาอ่าวคั้งกระเบนฯ ที่ในเรื่องการเกษตรปศุสัตว์ การปรับปรุงบำรุงดิน ปุ๋ยสั่งตัด และการปลูกหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริ รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่ม/ศูนย์เรียนรู้ต่างๆ เช่น กลุ่มผลิตพืชผัก ผลไม้มีคุณภาพและปลอดภัยสารพิษ กลุ่มผลิตเห็ดเศรษฐกิจครบวงจรระบบถ่วง กลุ่มผลิตข้าวพันธุ์ดีครบวงจร และโรงสีข้าวชุมชน กลุ่มผลิตผักปลอดภัยสารพิษ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มีการอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี การผลิตทางการเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้กับเกษตรกร การทำบัญชีฟาร์ม เกษตรกรที่ผ่านการ ฝึกอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพได้

แนวโน้มการพัฒนาด้านเกษตร ปัจจุบันความต้องการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยไร้สารพิษมีมากขึ้น การส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรที่เหมาะสม ปลอดภัย ไร้สารพิษ การปรับปรุงบำรุงดิน การแก้ไขปัญหา เรื่องน้ำ ราคาผลผลิต การรวมกลุ่ม การดำรงชีวิตอย่างพอเพียง เป็นสิ่งที่ควรนำมาพิจารณาดำเนินการ

ด้านป่าไม้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคั้งกระเบนฯ ได้จัดทำแปลงเรียนรู้ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรทั้ง ป่าชายเลน ป่าชายหาด ป่าบก และป่าเขาในพื้นที่ศูนย์ฯ เป็นที่ศึกษาดูงานของนักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปและเป็นต้นแบบในการขยายผลไปสู่จังหวัดต่างๆ มีการเพาะชำกล้าไม้เพื่อแจกจ่ายให้ประชาชนนำไปปลูก ปีละ ๑๐๐,๐๐๐ กล้า มีการจัดทำฝ่ายชะลอความชุ่มชื้นในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าคั้งกระเบน จำนวน ๔๐๐ ฝ่าย ขยายผลการปลูกป่าชายเลนไปสู่พื้นที่รอบนอกศูนย์ฯ เช่น บริเวณแหลมแม่แก้ว ตำบลช้างข้าม อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี บริเวณคลองโขมง ตำบลโขมง อำเภอบ้านใหม่ จังหวัดจันทบุรี มีการฝึกอบรมนักเรียน ผู้นำชุมชน ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติปีละ ๔ รุ่น

แนวโน้มการพัฒนา แปลงต้นแบบการเรียนรู้ด้านป่าชายเลนศูนย์ฯ มีการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง ค่อนข้างจะสมบูรณ์ การพัฒนาใด ๆ จะต้องให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และเน้นธรรมชาติ สื่อความหมายจะต้อง ทันสมัย การดำรงรักษาพันธุ์ไม้เดิมจะต้องให้มีความคงอยู่ควบคู่กับพันธุ์ไม้ที่ปลูกใหม่ รวมทั้งการตัดแต่งเพื่อให้ ต้นไม้มีการเจริญเติบโตได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากพื้นที่ปลูกป่าชายเลนในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคั้งกระเบนฯ ไม่สามารถปลูกขยายได้อีกแล้ว ควรพิจารณาขยายผลการปลูกออกนอกพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

๓. ด้านบริหารจัดการ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคั้งกระเบนฯ ได้ดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคั้งกระเบนฯ ทั้งในการยกย่องและปรับปรุงคณะทำงาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคั้งกระเบนฯ คณะทำงานวิชาการและคณะทำงานขยายผล เพื่อให้การดำเนินงาน มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รวมทั้งการใช้ “แผน” เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน การจัดทำแผนปฏิบัติการ ร่วมกันโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถวัดผลเป็นรูปธรรมได้ มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และขยายผลสำเร็จ ของศูนย์ฯ ไปสู่ประชาชนและกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง มีการพัฒนาระบบ ข้อมูลสารสนเทศให้ครบถ้วนสมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน มีการพัฒนาบุคลากรปฏิบัติงานเพื่อสร้างกระบวนการ เรียนรู้และเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการดำเนินการติดตามประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดผลลัพธ์ของการพัฒนา

๔. วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของวิสัยทัศน์

จากการประเมินสถานการณ์การพัฒนาและวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม (SWOT) ทั้งปัจจัยแวดล้อมภายนอกและปัจจัยแวดล้อมภายใน จึงกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หลัก วัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

๑. วิสัยทัศน์

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตชั้นนำ ด้านการอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายบริเวณชายฝั่ง โดยบูรณาการกับการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต ให้สมดุลและยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ

๒. พันธกิจ

พันธกิจศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ มีรายละเอียด ดังนี้

๑) ศึกษา วิจัย และพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายบริเวณชายฝั่ง การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต

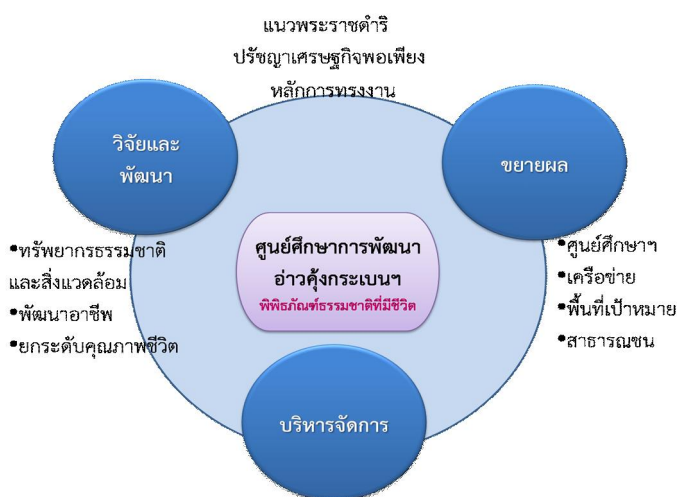
๒) ขยายผลความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์ฯ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต สู่สาธารณชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๓) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่เป้าหมายอย่างสมดุล และยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ

๔) พัฒนาพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

๕) พัฒนาองค์การ บุคลากร และเครือข่าย สู่ความเป็นศูนย์ศึกษาฯ ชั้นนำ

สรุปเป็นแผนภาพพันธกิจศูนย์ฯ ดังภาพที่ ๒

ภาพที่ ๒ พันธกิจศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙

๓. เป้าประสงค์หลัก

เพื่อเป็นพิพิธภัณฑสถานชาติที่มีชีวิตชั้นนำด้านการอนุรักษ์ พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่ง เพื่อพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตให้ยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ

๔. วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อสนองพระราชดำริอย่างต่อเนื่องและครบถ้วนสมบูรณ์ มีคุณภาพและประสิทธิผล
- ๒) เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทุกมิติอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษาทดลอง วิจัย ทดสอบ สาธิต ขยายผล และการบริหารจัดการ
- ๓) มุ่งเน้นการขยายผลการพัฒนาสู่ประชาชนในหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และประชาชนทั่วไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
- ๔) พัฒนา อนุรักษ์ ป่าฟื้นฟู และการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเลบริเวณพื้นที่อ่าวคุ้งกระเบน และพื้นที่ใกล้เคียงให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศ และการใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนา
- ๕) พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับประชาชนในพื้นที่โครงการฯ เพิ่มขึ้น

๕. ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์หลักจึงกำหนดยุทธศาสตร์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริและบริหารจัดการโครงการศูนย์ฯ ๓ ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ศึกษาวิจัย และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายบริเวณชายฝั่ง

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ขยายผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาฯ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต สู่สาธารณชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ บริหารจัดการองค์การ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่เป้าหมายตามแนวพระราชดำริ

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ศึกษา วิจัย และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายบริเวณชายฝั่ง

เป็นยุทธศาสตร์หลักตามพันธกิจและบทบาทหน้าที่ของศูนย์ฯ เน้นการศึกษาวิจัยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายบริเวณชายฝั่ง รวมทั้งการศึกษาวิจัยและพัฒนาอาชีพการประมง การเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อนำผลสำเร็จมาสาธิต ขยายผลสู่ประชาชน โดยสาระสำคัญการดำเนินงาน ดังนี้

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์

มีผลงานวิจัยและองค์ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายบริเวณชายฝั่ง การพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิตตามแนวพระราชดำริ

กลยุทธ์

๑. ศึกษา วิจัย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายบริเวณชายฝั่ง โดยศึกษาวิจัยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ยอดเขาสู่ท้องทะเลเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟู และลดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

๒. ศึกษา วิจัย และพัฒนาอาชีพทางการประมง การเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดย

ศึกษาวิจัยและพัฒนาอาชีพทางการประมง การเกษตร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตและวิธีการผลิตในการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสินค้าประมงและเกษตร รวมทั้งการศึกษากการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า การศึกษาหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้มีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ ไร้สารตกค้าง

รายละเอียดแผนงาน โครงการ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ตามแผนแม่บทศูนย์ฯ ดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๑. ศึกษา วิจัย การจัดการ ทรัพยากร ธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม ที่หลากหลาย บริเวณชายฝั่ง	- จำนวน ผลงานวิจัย/ องค์ความรู้	๑. ศึกษาผลของน้ำทิ้งจากกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์น้ำ ชายฝั่งในอ่าวคุ้งกระเบน ๒. ศึกษาการย้ายปลูกระบบการังบางชนิด เข้าสู่อ่าว คุ้งกระเบน ๓. สำรวจปริมาณและความหลากหลายชนิดของหิ่งห้อย ในพื้นที่ทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนอ่าว คุ้งกระเบน ๔. การศึกษาผลการตัดสาขายาระยะใน ระยะเวลา ๕ ปี ต่อความหลากหลายของสัตว์ หน้าดิน การสืบพันธุ์ตามธรรมชาติของลูกไม้ การเจริญเติบโต มวลชีวภาพและอินทรีย์วัตถุใน พื้นที่ป่าชายเลนอ่าวคุ้งกระเบน ๕. งานศึกษาวิจัยด้านทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ๖. ศึกษาสภาพแวดล้อมบริเวณอ่าวเกาะนกใหญ่ ๗. การศึกษาการแพร่กระจายของกบหนอง ๘. สำรวจการแพร่กระจาย ประเมินสถานภาพและ ถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและจัดอันดับ สถานภาพของสัตว์ป่าหายากและใกล้สูญพันธุ์	งานประมง งานประมง งานป่าไม้ งานป่าไม้ ป่าไม้/เขตห้ามล่า ฯ เขตห้ามล่าฯ/ ประมง เขตห้ามล่าฯ เขตห้ามล่าฯ
๒. ศึกษาวิจัย และพัฒนา อาชีพการ ประมง การเกษตร การแปรรูป ผลิตภัณฑ์ และการพัฒนา คุณภาพชีวิต	- จำนวน ผลงานวิจัย/ องค์ความรู้	๑. การเลี้ยงปูม้าในบ่อดิน ๒. ความถี่ของการลงเกาะของลูกหอยนางรมบน วัสดุท่อแบบแขวนที่ระดับความลึกต่างกัน บริเวณอ่าวคุ้งกระเบน ๓. การจัดการขนส่งปลากระรัง ชนิด และระยะ ต่างๆ เข้าสู่อ่าวคุ้งกระเบนเพื่อเพิ่มอัตราการรอด ๔. การศึกษาอัตราการเจริญเติบโตของหอยนางรม ในคลองรับน้ำทิ้งโครงการชลประทานน้ำเค็ม ๕. งานทดลองวิจัยการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง/ สิ่งแวดล้อม/ พัฒนาอาชีพ เกษตร พัฒนาที่ดิน ปศุสัตว์ ๖. การจัดการผลผลิตของไม้เลื้อยหวานภายในศูนย์ ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ๗. ผลของการใช้ปุ๋ยสั่งตัดในนาข้าวที่ปลูกในกลุ่มดิน ชุดที่ ๖ ๘. การใช้หอยเชลี่ยับผสมรำหยาบเพื่อทดแทนการใช้อาหารสำเร็จในเปิดเทศ	งานประมง งานประมง งานประมง งานประมง ประมง/วิชาการ เกษตร/พัฒนา ที่ดิน/ ปศุสัตว์ งานวิชาการเกษตร สนง.พัฒนาที่ดินเขต ๒ งานปศุสัตว์

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ขยายผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตสู่สาธารณชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อนำผลสำเร็จจากการศึกษา นำมาจัดทำและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่ง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม เครือข่ายและชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย และเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีสู่สาธารณชน โดยสาระสำคัญการดำเนินงาน ดังนี้

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์

กลุ่มเป้าหมายและสาธารณชนได้รับความรู้จากศูนย์ฯ และพร้อมน้อมนำแนวพระราชดำริไปประยุกต์ใช้

กลยุทธ์

๑. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตในศูนย์ฯ และพื้นที่เป้าหมาย โดย

นำผลสำเร็จจากการศึกษาวิจัย มาจัดทำและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในเรื่องประมง เกษตร ปศุสัตว์ ป่าไม้ ฯลฯ ในลักษณะพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต ทั้งในศูนย์ฯ และพื้นที่เป้าหมาย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ นอกพื้นที่ และสาธารณชนทั่วไป

๒. ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสู่กลุ่มเป้าหมาย โดย

ขยายผลองค์ความรู้ที่ได้จากศูนย์ฯ สู่การส่งเสริมพัฒนาอาชีพ สร้างโอกาส และเพิ่มทางเลือกในการประกอบอาชีพภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรให้กับเกษตรกรและประชาชนในพื้นที่/นอกพื้นที่ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้อยู่ดีมีสุข ส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

๓. ส่งเสริมความเข้มแข็งของการรวมกลุ่ม เครือข่าย และชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย โดย

ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย

๔. เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีของศูนย์ฯ สู่สาธารณชน โดย

เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีของศูนย์ฯ สู่เกษตรกร กลุ่ม เครือข่าย และสาธารณชนทั่วไป โดยผ่านทางสื่อประชาสัมพันธ์ การจัดนิทรรศการ การฝึกอบรม การสาธิต และการบริการศึกษาดูงาน

รายละเอียดแผนงาน โครงการ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ ตามแผนแม่บทศูนย์ฯ ดังตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ	
๑. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตในศูนย์ฯ และพื้นที่เป้าหมาย	- จำนวนแหล่งเรียนรู้	๑. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านประมง		
		๑.๑ เพิ่มศักยภาพหน่วยสาธิตการเลี้ยงสัตว์น้ำในอ่าวคุ้งกระเบน	งานประมง	
		- เพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานของหน่วยสาธิตการเลี้ยงสัตว์น้ำภายในอ่าวคุ้งกระเบน	งานประมง	
		- เพิ่มศักยภาพและปรับเปลี่ยนเส้นทางสะพานของหน่วยสาธิตการเลี้ยงสัตว์น้ำภายในอ่าวคุ้งกระเบน (คสล.)	งานประมง	
		- การจัดสร้างถนน คสล.เพื่อเป็นเส้นทางลงสู่หน่วยสาธิตการเลี้ยงสัตว์น้ำภายในอ่าวคุ้งกระเบน	งานประมง	
		๑.๒ เพิ่มศักยภาพหน่วยสาธิตการจัดแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเฉลิมพระเกียรติ	งานประมง	
		-เพิ่มศักยภาพการจัดแสดงสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเฉลิมพระเกียรติ	งานประมง	
		- การเสริมประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำทิ้งของสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ ฯ	งานประมง	
		- กิจกรรมฟื้นฟูระบบช่วยชีวิตขั้นพื้นฐานของสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ ฯ	งานประมง	
		- จุลนิทรรศการสังขวิทยา อัญมณีแห่งท้องทะเล (ต่อเนื่องปีที่ ๒)	งานประมง	
	- จัดสร้างห้องสุขาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการให้บริการของสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเฉลิมพระเกียรติ	งานประมง		
	๑.๓ เพิ่มศักยภาพหน่วยสาธิตการเลี้ยงสัตว์น้ำบ่อดิน	งานประมง		
	๑.๔ เพิ่มศักยภาพหน่วยสาธิตการผลิตปุ๋ยหมักดินเลนนากุ้ง	งานประมง		
	- จำนวนแหล่งเรียนรู้	- จำนวนแปลงต้นแบบ	๒. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตร	
			๒.๑ แปลงต้นแบบการผลิตพืชระบบการผลิตพืชผสมผสานและทฤษฎีใหม่	วิชาการเกษตร
			๒.๒ การผลิตข้าวครบวงจร	วิชาการเกษตร/ ศูนย์วิจัยข้าว
- กิจกรรมทดสอบข้าวพันธุ์ดี			ปราจีนบุรี/ศูนย์ เมล็ดพันธุ์ข้าว	
- กิจกรรมแปลงต้นแบบพัฒนาเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตข้าว			ชลบุรี	
- การใช้ปุ๋ยโพแทสเซียมและปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพเพื่อผลิตข้าวในพื้นที่อ่าวคุ้งกระเบน			/งานพัฒนาที่ดิน ศูนย์วิจัยข้าว	

ตารางที่ ๓ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ (ต่อ)

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๑. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตในศูนย์ฯ และพื้นที่เป้าหมาย	- จำนวนแหล่งเรียนรู้	๓. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านป่าไม้ -โครงการซ่อมบำรุงสะพานทางเดินศึกษาธรรมชาติและสะพานรถไฟศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนอ่าวคู้กระเบน -โครงการพัฒนาศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน -โครงการบำรุงดูแลสวนพรรณไม้ป่าชายหาดเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔ -โครงการบำรุงดูแลสวนรุกขชาติชายหาดแหลมเสด็จ -พัฒนาปรับปรุงเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและภูมิทัศน์	งานป่าไม้ งานป่าไม้ งานป่าไม้ งานป่าไม้ งานป่าไม้ เขตห้ามล่าฯ
	- จำนวนแหล่งเรียนรู้	๔. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านปศุสัตว์ - โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์เพื่อสาธิตและขยายผล	งานปศุสัตว์
	- จำนวนแหล่งเรียนรู้	๕. กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้เกษตรผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่สู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ร.ร.มัธยมท่าแคลง
	- จำนวนแหล่งเรียนรู้	๖. โครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนโรงเรียนมัธยมท่าแคลง	ร.ร.มัธยมท่าแคลง
	- จำนวนแหล่งเรียนรู้	๗. โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน	ร.ร.วัดคลองขุด
	- จำนวนแหล่งเรียนรู้	๘. โครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	กศน.

ตารางที่ ๓ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ (ต่อ)

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๒. ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพคุณภาพชีวิตและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสู่กลุ่มเป้าหมาย	- จำนวนตัวอย่างการให้บริการ	๑. โครงการบริการด้านคลินิกสัตว์น้ำและยาปฏิชีวนะตกค้างในสัตว์น้ำ	งานประมง
	- ๙๕% ไม่พบสารตกค้างในสัตว์น้ำ	- ตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ	
	- ได้ผลิตพันธุ์พืชอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน	- ตรวจวิเคราะห์โรค แบคทีเรีย ปรสิต	
	- จำนวนพื้นที่ที่สามารถลดประชากรแมลงวันทอง	- ตรวจวิเคราะห์โรคไวรัสโดยเทคนิคพีซีอาร์	
	- จำนวนเกษตรกรที่ได้รับความรู้	- ตรวจวิเคราะห์ยาปฏิชีวนะตกค้างในสัตว์น้ำในพื้นที่ศูนย์ฯ	
	- ต้นทุนการผลิตลดลง ๓๐ %	๒. โครงการผลิตพันธุ์พืช	งานวิชาการ เกษตร
	- จำนวนรายของเกษตรกรในการส่งเสริม	- กิจกรรมแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงพันธุ์ดี	
	- จำนวนชุดสาธิต	- กิจกรรมผลิตกิ่งตางพันธุ์ดี	
	- อัตรารอดของหญ้าแฝกไม่น้อยกว่า ๙๐%	- กิจกรรมผลิตเชื้อเห็ดพันธุ์ดี	
	- จำนวนผลิตภัณฑ์	๓. ส่งเสริมกำจัดแมลงวันทองด้วยสารสังเคราะห์ฟีโรโมน	งานส่งเสริม การเกษตร
	๔. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการผลิตเพาะขยายจุลินทรีย์ไตรโคเดอร์มา	งานส่งเสริม การเกษตร	
	๕. ส่งเสริมการผลิตและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพทดแทนปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร	พัฒนาที่ดิน	
	- ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยพืชสดในนาข้าวและสวนผลไม้		
	- ส่งเสริมการผลิตและการใช้น้ำหมักชีวภาพ/สารสกัดสมุนไพร		
	- ส่งเสริมการผลิตและการใช้ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยหมักชีวภาพ		
	- ส่งเสริมการผลิตและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง		
	- ส่งเสริมการไถกลบตอซังในนาข้าว		
	- พัฒนาพื้นที่แปลงสาธิตจุดเรียนรู้การพัฒนาที่ดิน		
	๖. ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ พื้นฟูดินและรักษาสิ่งแวดล้อม	พัฒนาที่ดิน	
	๗. โครงการพัฒนาผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากป่าชายเลน	ป่าไม้	

ตารางที่ ๓ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ (ต่อ)

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๒. ส่งเสริมและ พัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิตและ การจัดการ ทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมสู่ กลุ่มเป้าหมาย	- จำนวนกล้าไม้	๘. โครงการเพาะชำกล้าไม้ป่าชายเลน ไม้ยืนต้น และ ไม้ประดับ เพื่อส่งเสริมการปลูกต้นไม้	ป่าไม้
	- กลุ่มสามารถ พึ่งตนเองได้	๙. โครงการส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ตำบลโขมกให้สามารถพึ่งตนเองได้	เกษตรอำเภอ ทำใหม่
	- จำนวน ครัวเรือน	๑๐. โครงการแก้ปัญหาความยากจน (ครัวเรือนที่ตก เกณฑ์ จปฐ. เรื่องรายได้) - ๑๐.๑ หมู่ ๓ ตำบลกระแจะ อำเภอนายายอาม - ๑๐.๒ หมู่ ๔ ตำบลสนามไชย อำเภอนายายอาม	พัฒนาชุมชน/ อำเภอนายาย อาม พัฒนาชุมชน/ อำเภอนายาย อาม
	- ๑ ผลิตภัณฑ์ ๑ หมู่บ้าน	๑๑. ปลูกต้นไม้เพื่อเสริมสร้างปัจจัยการผลิต ผู้มีมิตร กับสิ่งแวดล้อม ระยะที่ ๒	พัฒนาชุมชน/ อำเภอทำใหม่
	- ๑ ผลิตภัณฑ์ ๑ หมู่บ้าน	๑๒. การส่งเสริมการผลิตกะปิตามแนวทางเศรษฐกิจ พอเพียง	พัฒนาชุมชน/ อำเภอทำใหม่
	- ๑ ผลิตภัณฑ์ ๑ หมู่บ้าน	๑๓. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่ม อาชีพสตรีบ้านทุ่งสน	พัฒนาชุมชน/ อำเภอทำใหม่
	- ๑ ผลิตภัณฑ์ ๑ หมู่บ้าน	๑๔. สนับสนุนบรรจุภัณฑ์สินค้า OTOP (หมู่ที่ ๕ ตำบลสนามไชย)	พัฒนาชุมชน อำเภอนายาย อาม
	- นักเรียนร้อย ละ ๑๐๐ ได้ใช้ ประโยชน์	๑๕. โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน	โรงเรียนวัด หมูดุด
	- นักเรียนร้อย ละ ๘๐ สามารถ นำหลักการไป ใช้	๑๖. โครงการเกษตรผสมผสานในโรงเรียน ประถมศึกษา	โรงเรียนวัด ท่าศาลา
	- นักเรียนร้อย ละ ๑๐๐ ได้ใช้ ประโยชน์	๑๗. โครงการสวนผักเพื่ออาหารกลางวัน	โรงเรียนวัด วังเวียน
- ข้อมูลในการ สำรวจ	๑๘. โครงการสำรวจจัดเก็บข้อมูลชาวประมงในอ่าวคั้ง กระเบน	สนง. ประมง จบ.	

ตารางที่ ๓ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ (ต่อ)

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๓. เสริมสร้าง ความเข้มแข็ง ของการ รวมกลุ่ม เครือข่ายและ ชุมชนพื้นที่ เป้าหมาย	- จำนวนกลุ่ม สามารถเข้าสู่ มาตรฐาน GMP	๑. โครงการส่งเสริมกลุ่มอาชีพผู้เลี้ยงหอยนางรมครบ วงจร - กิจกรรมผลิตหอยเชื้อและลูกพันธุ์หอยนางรม - กิจกรรมจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงหอยนางรมในคลองรับ น้ำทิ้ง โครงการชลประทานน้ำเค็ม - โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตร- ประมง	งานประมง
	- จำนวนโรงเรียน ที่ได้รับการ ส่งเสริม	๒. โครงการเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อเป็นอาหารกลางวัน	งานประมง
	- จำนวน เกษตรกรที่ ได้รับการฟื้นฟู	๓. กิจกรรมฟื้นฟูอาชีพแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำด้วย ระบบชลประทานน้ำเค็ม	งานประมง
	- ประสิทธิภาพ การใช้งาน คลองส่งน้ำ และคลอง บำบัดน้ำทิ้ง ๑๐๐%	๔. โครงการขุดลอกและปรับปรุงคลองส่งน้ำและคลอง บำบัดน้ำทิ้งในระบบชลประทานน้ำเค็ม - กิจกรรมบำรุงรักษาคลองส่งน้ำในระบบชลประทาน น้ำเค็ม ในสายหลัก - กิจกรรมบำรุงรักษาคลองส่งน้ำในระบบชลประทาน ในสายรอง	งานประมง งานประมง งานประมง
	- จำนวนกลุ่มที่ ได้รับการ ส่งเสริม	๕. โครงการขยายผลงานวิชาการเกษตรสู่ กลุ่มเป้าหมาย - กิจกรรมพัฒนาอาชีพกลุ่มเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบ วงจรระบบถูง - กิจกรรมพัฒนาอาชีพกลุ่มผลิตผักอนามัยปลอด สารพิษ - กิจกรรมพัฒนาอาชีพกลุ่มผลิตพืชหลังนา	วิชาการเกษตร
	- จำนวน กิจกรรม	๖. โครงการพัฒนาอาชีพกลุ่มผลิตข้าวครบวงจรและ โรงสีชุมชน - กิจกรรมผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดี - กิจกรรมผลิตข้าวคุณภาพดี - กิจกรรมโรงสีข้าวชุมชน	วิชาการเกษตร/ ศูนย์วิจัยข้าว/ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ ข้าว/พัฒนาที่ดิน
	- จำนวนกลุ่ม	๗. โครงการสาธิตการเลี้ยงสุกรครบวงจร	ปศุสัตว์

ตารางที่ ๓ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ (ต่อ)

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๓. เสริมสร้าง ความเข้มแข็ง ของการ รวมกลุ่ม เครือข่ายและ ชุมชนพื้นที่ เป้าหมาย	- จำนวน แหล่งน้ำ	๘. จัดหาแหล่งน้ำและแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำในพื้นที่ ดำเนินการและพื้นที่ขยายผลของศูนย์ศึกษาการ พัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ - ขุดลอกคลองบำบัดน้ำทิ้งจากบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ - ขุดลอกคลองบุญนา - แก้มลิงคลองไร่ภูวน - แก้มลิงบ้านเกาะขวาง - ขุดลอกคลองทุ่งสน	ชลประทาน ชลประทาน ชลประทาน ชลประทาน ชลประทาน
	- ได้พื้นที่ป่าชาย เลนเพิ่มขึ้น ๗ ไร่	๙. โครงการศูนย์เรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศป่า ชายเลนแหลมแม่เหล็ก ปีที่ ๒	ป่าไม้
	- จำนวนกลุ่ม	๑๐. โครงการจัดตั้งกลุ่มสตรีผลิตกะปิ	อบต. บล รำพัน
	- จำนวนกลุ่ม	๑๑. การบริหารจัดการประมงชายฝั่งร่วมกับชุมชน - คัดเลือกกลุ่ม - จัดอบรมสมาชิกกลุ่ม - การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม - จัดตั้งกลุ่มอาสา	สนง. ประมง จบ.
๔. เผยแพร่และ ถ่ายทอดองค์ ความรู้ เทคโนโลยี ของศูนย์ ศึกษาฯ สู่สาธารณชน	- จำนวนครั้ง	๑. การจัดการแสดงวิชาการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าว คุ้งกระเบนฯ ในพื้นที่	งานประมง
	- จำนวนครั้ง	๒. การจัดนิทรรศการและประชาสัมพันธ์การ ดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ภายนอกศูนย์ศึกษาฯ (ต่างจังหวัด)	งานประมง
	- จำนวนครั้ง	๓. โครงการจัดนิทรรศการ ประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ และคลินิกเคลื่อนที่ (ภายในจังหวัด)	งานประมง
	- จำนวน เกษตรกร	๔. อบรมหลักสูตร การผลิตอาหารสัตว์น้ำกึ่งสำเร็จรูป เพื่อการลดต้นทุนการเลี้ยงสัตว์น้ำ	งานประมง
	- จำนวน เครือข่าย	๕. สร้างเครือข่ายชุมชนในการบริหารจัดการ ทรัพยากรประมงชายฝั่งแนวใหม่	งานประมง

ตารางที่ ๓ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ (ต่อ)

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๔. เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีของศูนย์ศึกษาฯ สู่นักเรียน	- จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชม	๖. สาธิตการเลี้ยงกุ้งขาวแวนาไมระบบ CoC	งานประมง
	- จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	๗. โครงการจัดนิทรรศการและประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ การบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	ป่าไม้
	- จำนวนเอกสารที่เผยแพร่	- กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้การบริหารจัดการป่าชายเลนบ้านวังปอ	วิชาการ เกษตร
	- จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม	๘. จัดทำเอกสารเผยแพร่ โครงการผลิตพืชผสมผสานและทฤษฎีใหม่	วิชาการ เกษตร
	- จำนวนเอกสารที่เผยแพร่	๙. โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่วิถีพอเพียง	วิชาการ
	- จำนวนผู้เข้าร่วมอบรม	- กิจกรรมค่าย”เยาวชนรุ่นใหม่หัวใจเกษตร” - กิจกรรมฝึกปฏิบัติ สาธิต การผลิตแบบผสมผสานและทฤษฎีใหม่	เกษตร
	- จำนวนกลุ่ม	๑๐. จัดทำเอกสารเผยแพร่ โครงการพัฒนาเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตข้าว	ศูนย์วิจัยข้าว ปราจีนบุรี/ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ ข้าวชลบุรี/ วิชาการ
	- จำนวนเกษตรกรที่ได้รับความรู้	๑๑. การฝึกอบรม โครงการพัฒนาเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตข้าวพันธุ์ดี	เกษตร/พัฒนา ที่ดิน
	- จำนวนเกษตรกรที่ได้รับความรู้	๑๒. ส่งเสริมการใช้ธาตุอาหารหลักพืช (๒๕๕๕ กลุ่มใหม่ ๑ กลุ่ม ขยายผลงานเดิม ๑ กลุ่ม) (๒๕๕๖-๒๕๕๙ ขยายผลงานเดิม ๔ กลุ่ม)	ส่งเสริม การเกษตร
	- จำนวนเกษตรกรที่ได้รับความรู้	๑๓. ส่งเสริมการใช้จุลินทรีย์บิวเวอเรียกำจัดแมลงศัตรูพืช	งานส่งเสริม การเกษตร
- จำนวนเกษตรกรที่ได้รับความรู้	๑๔. ส่งเสริมการผลิตไม้ผลตามระบบ GAP (เกษตรดีที่เหมาะสม)	งานส่งเสริม การเกษตร	
- จำนวนเกษตรกรที่ได้รับความรู้	๑๕. ส่งเสริมการปลูกผักไร้ดิน (Hydroponics culture)	งานส่งเสริม การเกษตร	

ตารางที่ ๓ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ (ต่อ)

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๔. เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีของศูนย์ศึกษาฯ สู่สาธารณชน	- จำนวน เกษตรกรที่ ได้รับความรู้	๑๖. ส่งเสริมการเพาะขยายไส้เดือนดินเพื่อการเกษตร	งานส่งเสริม การเกษตร
	- จำนวน เกษตรกรที่ ได้รับความรู้	๑๗. โครงการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทุเรียนหมอนทองสด ทอดอบแห้ง	งานส่งเสริม การเกษตร
	- จำนวน โรงเรียน	๑๘. โครงการส่งเสริมการเพาะเห็ดอาหารกลางวันใน โรงเรียนตระเวนชายแดนที่ ๑๑	งานส่งเสริม การเกษตร
	- จำนวน โรงเรียน	๑๙. โครงการส่งเสริมการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ (ผักไร้ ดิน) ในโรงเรียนตระเวนชายแดนที่ ๑๑	งานส่งเสริม การเกษตร
	- จำนวนผู้ได้รับ การส่งเสริม	๒๐. โครงการส่งเสริมการกำจัดหนูนาด้วยชีววิธี	งานส่งเสริม การเกษตร
	- ร้อยละ ๘๐ ของเยาวชน ผู้เข้าร่วม โครงการมี ความรู้ความ เข้าใจ	๒๑. โครงการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์งานสหกรณ์ แก่เยาวชนในโรงเรียนพื้นที่โครงการศูนย์ศึกษาฯ	สหกรณ์ จังหวัด จันทบุรี
	- ร้อยละ ๘๐ ของเยาวชน ผู้เข้าร่วม โครงการมี ความรู้ความ เข้าใจ	๒๒. โครงการขยายผลการฟื้นฟูอาชีพการเลี้ยงสัตว์น้ำ แก่สมาชิกสหกรณ์	สหกรณ์ จังหวัด จันทบุรี
	- จำนวน ครอบครัว	๒๓. โครงการส่งเสริมความผูกพันครอบครัวด้วยบัญชี	ตรวจบัญชี สหกรณ์ จบ.
	- เกษตรกร ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๔๐ สามารถจัดทำ บัญชีได้	๒๔. โครงการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีใน หมู่บ้านต้นแบบ	ตรวจบัญชี สหกรณ์ จบ.
	- จำนวน ยุวประมง	๒๕. โครงการอบรมยุวประมง ในพื้นที่เป้าหมาย โรงเรียนติดชายฝั่งทะเล จังหวัดจันทบุรี	ศูนย์บริหาร จัดการประมง ทะเลอ่าวไทย ฝั่งตะวันออก ระยอง

ตารางที่ ๓ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ (ต่อ)

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๔. เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีของศูนย์ศึกษาฯ สู่สาธารณชน	- จำนวนศูนย์เรียนรู้	๒๖. โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงชันโรง	ศสพ.จบ.(ผึ้ง)
	- ผู้รับการอบรมไม่น้อยกว่า ๗๐% สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติ	๒๗. โครงการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงชันโรงเพื่อการเกษตร	ศสพ.จบ.(ผึ้ง)
	- ผู้รับการอบรมไม่น้อยกว่า ๗๐% สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติ	๒๘. โครงการส่งเสริมอาชีพด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผึ้งและชันโรง	ศสพ.จบ.(ผึ้ง)
	- จำนวนรายที่สัมมนาเป็นแกนนำ	๒๙. เสริมสร้างองค์ความรู้และส่งเสริมแกนนำการเรียนรู้ ด้านสุขภาพ - โครงการ แพทย์วิถีธรรม สุขภาพดีตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง	รพ.ส ตำบล กระแจะ
	- จำนวนคนที่ได้รับความรู้และคัดกรองสารตกค้าง	๓๐. โครงการพัฒนาระบบและเครือข่ายการเฝ้าระวังควบคุมโรคให้มีประสิทธิภาพ - กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเกษตรกรและการคัดกรองความเสี่ยงสุขภาพ สารเคมี ในเกษตรกรและผู้บริโภค - โครงการบริหารสุขภาพแพทย์ทางเลือก	รพ.สตำบล กระแจะ รพ.ส ตำบล สนามไชย
- จำนวนหมู่บ้าน	๓๑. โครงการหมู่บ้านในพื้นเมืองจันทน์อายุ เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (ขยายผลจากศูนย์ฯคิ่งกระเบนสู่ชุมชนต้นแบบ) - บ้านทุ่งสน หมู่ ๔ ตำบลรำพัน อำเภอท่าใหม่ - บ้านนาบัว หมู่ ๑๓ ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่ - เขตอำเภอนายายอาม	พัฒนาชุมชน/ อำเภอท่าใหม่ พัฒนาชุมชน/ อำเภอท่าใหม่ พัฒนาชุมชน/ อำเภอนายายอาม อาม	
- จำนวนผู้ร่วมอบรม	๓๒. ฝึกอบรมกลุ่มอาชีพสตรี เรื่องการจัดดอกไม้ในงานพิธีต่างๆ	พัฒนาชุมชน/ อำเภอนายายอาม	

ตารางที่ ๓ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ (ต่อ)

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๔. เผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีของศูนย์ศึกษาฯ สู่นักเรียน	- จำนวนกลุ่ม	๓๓. โครงการจัดตั้งกลุ่มทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ - ตำบลรำพัน - ตำบลสนามไชย - ตำบลโขมง	อบต.ตำบลรำพัน อบต.ตำบลสนามไชย
	- จำนวนครั้งในการอบรม	๓๔. โครงการอนุรักษ์และส่งเสริมการเลี้ยงไก่สายพันธุ์พื้นเมือง ตำบลโขมง	อบต.ตำบลโขมง
	- จำนวนครั้งในการอบรม	๓๕. โครงการส่งเสริมการอ่านและการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์	กศน.
	- จำนวนครั้งในการอบรม	๓๖. โครงการทักษะชีวิต (ความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน กฎหมายและสิ่งแวดล้อม)	กศน.
	- จำนวนหลักสูตร	๓๗. โครงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	กศน.
- จำนวนโครงการ	๓๘. โครงการยกระดับความรู้พื้นฐาน	กศน.	

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ บริหารจัดการองค์การ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่เป้าหมายตามแนวพระราชดำริ

ยุทธศาสตร์ บริหารจัดการองค์การ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่เป้าหมายตามแนวพระราชดำริ มุ่งเน้นให้ศูนย์พัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ เป็นองค์กรที่มีระบบบริหารจัดการดำเนินงานที่ดีมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามหลักการบ้านเมืองที่ดี มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานเพื่อสนองพระราชดำริ รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การพัฒนาอาชีพ และยกระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่เป้าหมายให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีสาระสำคัญในการดำเนินงานดังนี้

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์

เป้าประสงค์ที่ ๓.๑ พื้นที่ป่าบก ๑๑,๓๗๐ ไร่ ป่าชายเลน ๑,๑๒๒ ไร่ พื้นที่หญ้าทะเลในอ่าวคุ้งกระเบน ๖๐๐ ไร่ และทรัพยากรประมงในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ และพื้นที่เป้าหมายได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟู และพัฒนาให้สมดุลและยั่งยืน รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตตามแนวพระราชดำริ

เป้าประสงค์ที่ ๓.๒ ศูนย์ศึกษาพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ มีการพัฒนาองค์การ บุคลากร และเครือข่ายให้มีระบบบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

เป้าประสงค์ที่ ๓.๑ พื้นที่พื้นที่ป่าบก ๑๑,๓๗๐ ไร่ ป่าชายเลน ๑,๑๒๒ ไร่ พื้นที่หญ้าทะเลในอ่าวคุ้งกระเบน ๖๐๐ ไร่ และทรัพยากรประมงในพื้นที่ศูนย์ศึกษาฯ และพื้นที่เป้าหมายได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาให้สมดุลและยั่งยืน รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตตามแนวพระราชดำริ

กลยุทธ์

๓.๑.๑ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิตในพื้นที่เป้าหมายให้สมดุลและยั่งยืน

บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งให้สอดคล้องกับการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตในพื้นที่เป้าหมาย ให้เกิดความสมดุล และยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ

๓.๑.๒ การสร้างจิตสำนึกในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้สมดุลและยั่งยืน การสร้างจิตสำนึกและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

รายละเอียดแผนงาน โครงการ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ เป้าประสงค์ที่ ๓.๑ ตามแผนแม่บทศูนย์ฯ ดังตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ เป้าประสงค์ที่ ๓.๑

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๑. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิตในพื้นที่เป้าหมายให้สมดุลและยั่งยืน	- จำนวนกิจกรรม	๑. โครงการอนุรักษ์และเพิ่มประชากรสัตว์น้ำ เพื่อความยั่งยืน - เพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งคุ้งกระเบน - เพิ่มผลผลิตหอยนางรมปากจีบ - เพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำชายฝั่งตราด - ธนาคารปูม้า - โครงการธนาคารปูไข่: กิจกรรมฝากปูไว้ในแปลงหอย - ธนาคารปูไข่เพื่อการประมงที่ยั่งยืนตำบลอ่าวใหญ่ อำเภอมะนัง จังหวัดตราด	ประมง ประมง ศพช.ตราด ประมง ศพช.ตราด ศพช.ตราด
	- จำนวนกิจกรรม	๒. โครงการสร้างแหล่งพ่อแม่พันธุ์หอยทะเล ภายในพื้นที่ศูนย์ฯ - กิจกรรมการจัดสร้างแหล่งพ่อแม่พันธุ์หอยนางรมพันธุ์เล็ก - กิจกรรมการจัดสร้างแหล่งพ่อแม่พันธุ์หอยชักตีน - กิจกรรมการจัดสร้างแหล่งพ่อแม่พันธุ์หอยพอก	ประมง ประมง ประมง ประมง

ตารางที่ ๔ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ เป้าประสงค์ที่ ๓.๑ (ต่อ)

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
	- จำนวนสถานที่ที่สำรวจ - จำนวนครั้งที่ออกดูแลความปลอดภัย	๓. โครงการสำรวจและถ่ายภาพใต้น้ำบริเวณแนวปะการังในเขตพื้นที่โครงการพระราชดำริ จันทบุรี ๔. โครงการดูแลความปลอดภัยนักท่องเที่ยว/อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล	ประมง สถานีตำรวจน้ำ ๔ กองบังคับการตำรวจน้ำ
๑. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมถึงการพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิตในพื้นที่เป้าหมายให้สมดุลและยั่งยืน	- จำนวนกิจกรรม - จำนวนกล้าไม้ - จำนวนพื้นที่ - จำนวนพื้นที่ - จำนวนฝาย - จำนวนแหล่ง - จำนวนแหล่ง - จำนวนฝาย	๕. โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช - กิจกรรมรวบรวมพันธุ์ไม้ป่าชายเลนที่พบในประเทศไทย - กิจกรรมบำรุงดูแลแปลงอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ไม้ป่าชายเลน ป่าชายหาด และสมุนไพรพื้นบ้านตามแนวพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี - ปกป้องพันธุกรรมพืชป่าบกเขตห้ามล่าสัตว์ป่าคู้งกระเบน - กิจกรรมฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้ - ปกป้องพันธุกรรมปลากะรังจุดฟ้า - แปลงอนุรักษ์พันธุ์ไม้ผลหายาก - แปลงรวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพร - แปลงรวบรวมผักพื้นบ้านภาคตะวันออก ๖. งานเพาะชำกล้าไม้ตามแนวพระราชดำริ ปลูกป่า ๓ อย่างได้ประโยชน์ ๔ อย่าง ๗. เพิ่มศักยภาพการป้องกันรักษาพื้นที่ป่าไม้และสัตว์ป่า ๘. ฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้ให้มีความหลากหลายตามธรรมชาติ (ปลูกไม้เสริมตามสภาพพื้นที่) ๙. สร้างฝายชะลอความชุ่มชื้นถาวร (Check Dam) ๑๐. จัดทำแหล่งอาหารและโป่งเทียมสำหรับสัตว์ป่า ๑๑. จัดทำแหล่งน้ำสำหรับสัตว์ป่า ๑๒. ซ่อมแซมฝายชะลอความชุ่มชื้นชั่วคราว	ป่าไม้ ป่าไม้ ป่าไม้ เขตห้ามล่าฯ เขตห้ามล่าฯ ศพช.ตราด วิชาการเกษตร วิชาการเกษตร วิชาการเกษตร ป่าไม้ที่ ๙ (ชลบุรี) เขตห้ามล่าฯ เขตห้ามล่าฯ เขตห้ามล่าฯ เขตห้ามล่าฯ เขตห้ามล่าฯ

ตารางที่ ๔ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ เป้าประสงค์ที่ ๓.๑ (ต่อ)

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
	- จำนวนพื้นที่	๑๓. โครงการเพิ่มศักยภาพการป้องกันรักษาป่าชายเลนและสัตว์ป่าอ่าวคุ้งกระเบน	เขตห้ามล่าฯ
	- จำนวนพื้นที่	๑๔. พื้นฟูป่าชายเลนเกาะนกใหญ่เพื่อเพิ่มแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของนกและสัตว์ป่า	เขตห้ามล่าฯ
	- จำนวนชนิด	๑๕. ปล่อยสัตว์ป่าประจำถิ่นคืนสู่ธรรมชาติ	เขตห้ามล่าฯ
๒. การสร้างจิตสำนึกในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนตามแนวพระราชดำริ	- จำนวนราย	๑. โครงการ “ค่ายวิทยาศาสตร์ทางทะเล เยาวชนรักษ์คุ้งกระเบน”	ประมง
	- จำนวนตัว	๒. โครงการอนุรักษ์ปลาการ์ตูนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดตราด โดยผลิตและปล่อยปลาการ์ตูนเพื่อการท่องเที่ยว	ศพช.ตราด
	- จำนวนราย	๓. โครงการฝึกอบรมหลักสูตร "เยาวชนอนุรักษ์ป่าชายเลน" รุ่นที่ ๔	ป่าไม้
	- จำนวนราย	๔. โครงการฝึกอบรมหลักสูตร "มัคคุเทศก์รุ่นเยาว์"	ป่าไม้
	- จำนวนราย	๕. โครงการ ค่ายเยาวชนอนุรักษ์สัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อม	เขตห้ามล่าฯ
	- จำนวนราย	๖. โครงการส่งเสริมการปลูกป่าในใจคนตามแนวพระราชดำริในพื้นที่ขยายผล	ป่าไม้ที่ ๙ (ชลบุรี)

เป้าประสงค์ที่ ๒ ศูนย์มีการพัฒนาองค์การ บุคลากรและเครือข่ายให้มีระบบบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

กลยุทธ์

๑. พัฒนาศักยภาพองค์การ บุคลากร ของศูนย์ฯ และเครือข่าย
ดำเนินการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของศูนย์ฯ ทั้งองค์การ บุคลากรและเครือข่าย ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการปฏิบัติงานในการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ความมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

๒. ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ และเสริมสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงานตามหลักการทรงงาน

ดำเนินการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสร้างจิตสำนึก รวมทั้งความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อให้มีคุณภาพชีวิต การทำงานที่ดี มีจิตสาธารณะ อันจะส่งผลต่อการดำเนินงานพระราชดำริ อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

๓. พัฒนาระบบการวัดประเมินพัฒนาการด้านต่างๆ ของศูนย์ฯ
ดำเนินการจัดทำตัวชี้วัดการดำเนินงานของศูนย์ฯ เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเกษตร จากอดีตถึงปัจจุบันตามตัวชี้วัดของ สำนักงาน กปร.

๔. พัฒนาระบบการจัดการองค์ความรู้ของศูนย์ฯ และเครือข่าย
พัฒนาระบบการจัดการองค์ความรู้ของศูนย์ฯ และเครือข่าย ทั้งระบบฐานข้อมูล องค์ความรู้ เมนู
หลัก เมนูรอง กลุ่มเกษตรกร ชุมชน เพื่อให้ถูกต้องสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนางานและการส่งเสริมให้
อย่างมีประสิทธิภาพ

๕. พัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์สู่สาธารณชน
พัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ให้สมบูรณ์ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ เพื่อนำองค์ความรู้/ผลการ
ดำเนินศูนย์ฯ สู่สาธารณชน รวมทั้งการพัฒนาความรู้ ทักษะด้านสารสนเทศ/การประชาสัมพันธ์แก่บุคลากร
อย่างต่อเนื่อง

รายละเอียดแผนงาน โครงการ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ เป้าประสงค์ที่ ๓.๒ ตามแผนแม่บทศูนย์ฯ
ดังตารางที่ ๕

ตารางที่ ๕ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ เป้าประสงค์ที่ ๓.๒

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
๑. พัฒนา ศักยภาพของ องค์การ บุคลากรของ ศูนย์ศึกษาฯ และเครือข่าย	- จำนวนงาน	๑. เพิ่มศักยภาพงานบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนา อ่าวคุ้งกระเบน	ประมง
	- จำนวนงาน	๒. เพิ่มศักยภาพการให้บริการห้องประชุม-สัมมนา ศูนย์ฯ	ประมง
	- จำนวนงาน	๓. โครงการเพิ่มศักยภาพงานป่าไม้	ป่าไม้
	- จำนวนงาน	๔. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ภายใน สำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าคุ้งกระเบน	เขตห้ามล่าฯ
	- ดำเนินการได้ สำเร็จตาม ปีงบประมาณ	๕. โครงการปรับปรุงซ่อมแซมบ้านพักข้าราชการ ระดับ ๕-๖ และระดับ ๓-๔	เขตห้ามล่าฯ
	- จำนวนงาน	๖. เพิ่มศักยภาพการบริหารงานปศุสัตว์ - โครงการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ - โครงการจัดหายานพาหนะเพื่อใช้ในงานปศุสัตว์	ปศุสัตว์ ปศุสัตว์
	- ดำเนินการได้ สำเร็จตาม ปีงบประมาณ	๗. โครงการปรับปรุงจุดเรียนรู้การเลี้ยงชันโรงบริเวณ งานป่าไม้ศูนย์ฯ	ศสพ.จบ.(ผึ้ง)
	- จำนวนราย	๘. การสัมมนาพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานศูนย์ ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ	ประมง

ตารางที่ ๕ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ เป้าประสงค์ที่ ๓.๒ (ต่อ)

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
	- จำนวนราย	๙. พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรภายใน ศูนย์ฯ	ประมง
	- จำนวนราย	๑๐. สัมมนาวิชาการด้านสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำในประเทศไทย	ประมง
	- จำนวนราย	๑๑. โครงการสัมมนา ศึกษาดูงาน นอกสถานที่ของ ข้าราชการและพนักงานเจ้าหน้าที่	ป่าไม้
๒. ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบต่อและ เสริมสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงานตาม หลักการทรงงาน	- จำนวนโครงการ	๑. โครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของ บุคลากร เพื่อชีวิตการทำงานที่เป็นสุข	ประมง
๓. พัฒนาระบบ การวัดประเมิน พัฒนาการด้าน ต่างๆ ของศูนย์ ศึกษาฯ	- จำนวนตัวชี้วัด	๑. โครงการจัดทำตัวชี้วัด โครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อ่าวคุ้งกระเบนฯ <ul style="list-style-type: none"> - ด้านการพัฒนาที่ดิน - ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ - ด้านการพัฒนาป่าบก - ด้านวิชาการเกษตร - ด้านบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่ง - การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านประมง - การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านป่าชายเลน 	พัฒนาที่ดิน ชลประทาน เขตห้ามล่า วิชาการเกษตร ประมง ประมง ป่าไม้
๔. พัฒนาระบบ การจัดการองค์ ความรู้ของศูนย์ ศึกษาฯ และ เครือข่าย	- จำนวนฐานข้อมูล - จำนวนเล่ม - จำนวนเล่ม	๑. จัดทำฐานข้อมูลด้านต่างๆ ของศูนย์ฯ ทางด้าน ชีววิทยา องค์กรความรู้ เมนูหลัก เมนูรอง กลุ่ม เกษตรกร ชุมชน ๒. จัดทำหนังสือ "สิ่งมีชีวิตใต้ทะเลในน่านน้ำคุ้ง กระเบน" ๓. โครงการจัดทำหนังสือ "หนังสือพันธุ์ไม้ป่าชาย เลนอ่าวคุ้งกระเบน"	ประมง ประมง ป่าไม้

ตารางที่ ๕ ตัวชี้วัด แผนงาน/โครงการ และผู้รับผิดชอบ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ เป้าประสงค์ที่ ๓.๒ (ต่อ)

กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
	- จำนวนเล่ม	๔. โครงการจัดทำหนังสือ "พันธุ์ไม้ป่าชายหาดในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	ป่าไม้
	- จำนวนเล่ม	๕. โครงการจัดทำหนังสือ "นกในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ"	ป่าไม้
๕. พัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์สู่สาธารณชน	- จำนวนรายการประชาสัมพันธ์	๑. เพิ่มประสิทธิภาพวิทยากรศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	ประมง
	- การพัฒนาระบบ	๒. ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ	ประมง
	- จำนวนป้าย	๓. โครงการจัดทำป้ายนิทรรศการ และป้ายสื่อความหมายสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงพัฒนาและอนุรักษ์ ๒ ภาษา	ประมง
	- จำนวนงาน	๔. โครงการจัดสร้างศูนย์บริการข้อมูลและมุมสร้างสรรค์	ป่าไม้
	- จำนวนครั้งในการเผยแพร่	๕. โครงการขยายผลศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ : กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	ศพช.ตราด

กลุ่มเป้าหมาย

เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์หลัก จึงกำหนดกลุ่มเป้าหมายการดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกมิติของยุทธศาสตร์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายในเรื่องพื้นที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการ ดังนี้

๑) พื้นที่เป้าหมาย

พื้นที่ดำเนินการของโครงการฯ เป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเลและพื้นที่ใกล้เคียง โดยมีพื้นที่เป้าหมาย ดังนี้

๑.๑ พื้นที่ศูนย์กลาง ได้แก่ อ่าวคุ้งกระเบนและพื้นที่รอบอ่าวคุ้งกระเบน ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ ๓,๔,๗,๙ และ ๑๐ ตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ และหมู่ที่ ๗ ตำบลสนามไชย อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่ประมาณ ๔,๐๐๐ ไร่

๑.๒ พื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ได้แก่ พื้นที่ในเขตตำบลคลองขุด ตำบลสนามไชย ตำบลรำพัน ตำบลกระแจะ และพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งเป็นเขตเกษตรกรรมและเขตหมู่บ้านประมงตามแนวชายฝั่งทะเล มีขอบเขตพื้นที่ประมาณ ๕๗,๐๒๕ ไร่ รวม ๒๓ หมู่บ้าน

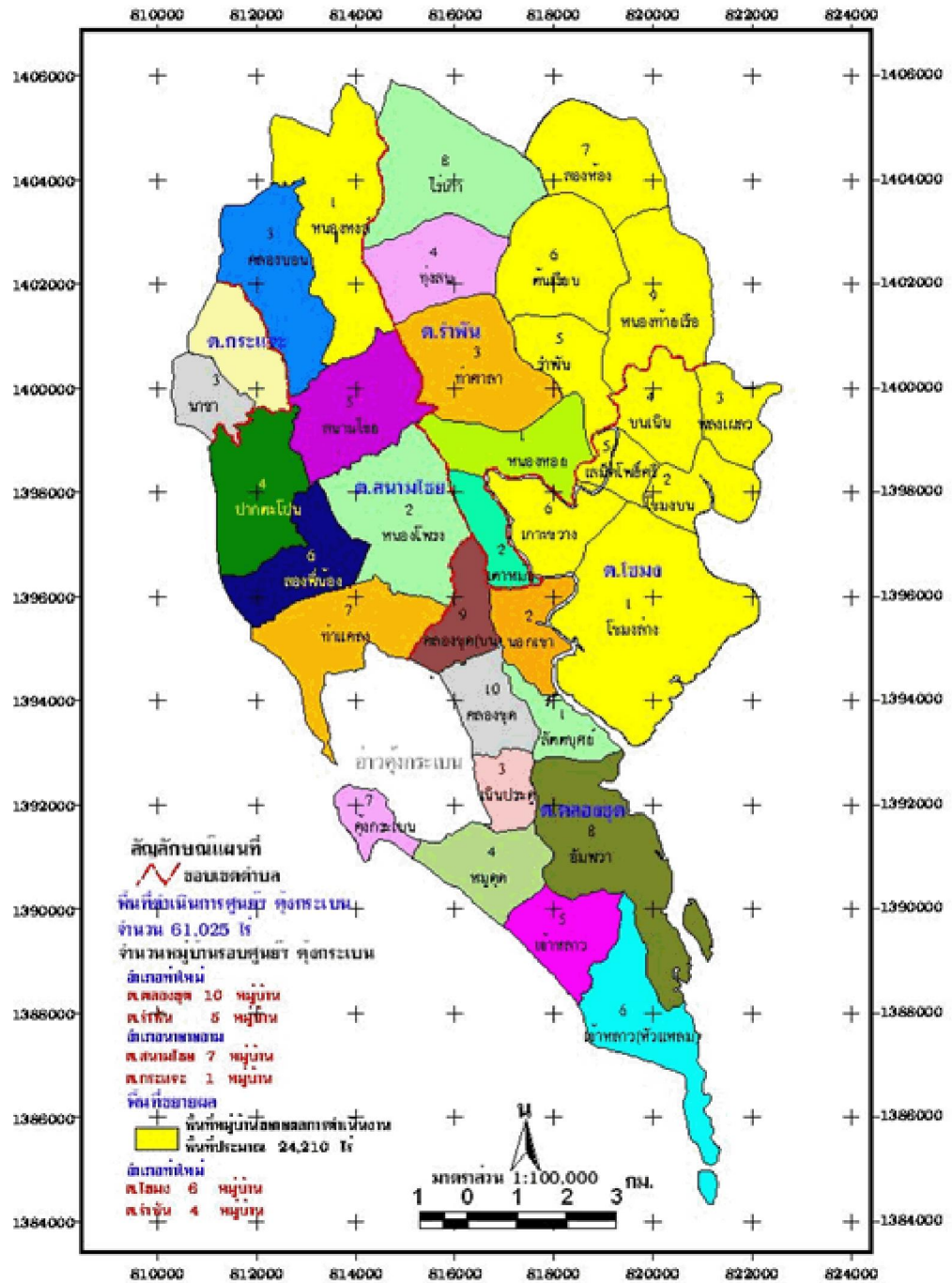
๑.๓ พื้นที่ขยายผลการดำเนินงาน พื้นที่ดำเนินการที่อยู่นอกหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน อยู่ในตำบลรำพัน และตำบลโขมง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่ประมาณ ๒๔,๒๑๐ ไร่ ดังภาพที่ ๓ รวมทั้งจังหวัดข้างเคียง ได้แก่ จังหวัดตราด และจังหวัดระยอง

๒) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่

- ๒.๑ หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานร่วมศูนย์ฯ
- ๒.๒ บุคลากรศูนย์ฯ และบุคลากรหน่วยงานร่วม
- ๒.๓ ประชาชนในพื้นที่ /นอกพื้นที่
- ๒.๔ กลุ่มเกษตรกร /เครือข่าย

๓) ผู้รับบริการ ได้แก่

- ๓.๑ หน่วยงานร่วม /หน่วยงานในสังกัด
- ๓.๒ ส่วนราชการ /รัฐวิสาหกิจ
- ๓.๓ ประชาชนในพื้นที่ศูนย์ฯ /นอกพื้นที่
- ๓.๔ ผู้ศึกษาดูงาน /นักท่องเที่ยว
- ๓.๕ กลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ภาพที่ ๓ แผนที่แสดงพื้นที่ดำเนินการและขยายผลการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จังหวัดจันทบุรี

พื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงาน

๑. พื้นที่ศูนย์กลาง บริเวณอ่าวคุ้งกระเบนฯ และรอบอ่าวคุ้งกระเบนฯ (บางส่วน) จำนวน ๔,๐๐๐ ไร่

๒. พื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ จำนวน ๒๓ หมู่บ้าน มีเนื้อที่รวม ๕๗,๐๒๕ ไร่

๑) หมู่ ๑ บ้านสี่ตำบล	ตำบลคลองขุด	อำเภอท่าใหม่
๒) หมู่ ๒ บ้านนอกเขา	ตำบลคลองขุด	อำเภอท่าใหม่
๓) หมู่ ๓ บ้านเนินประดู่	ตำบลคลองขุด	อำเภอท่าใหม่
๔) หมู่ ๔ บ้านหมูดุด	ตำบลคลองขุด	อำเภอท่าใหม่
๕) หมู่ ๕ บ้านเจ้าหลาว	ตำบลคลองขุด	อำเภอท่าใหม่
๖) หมู่ ๖ บ้านเจ้าหลาว (หัวแหลม)	ตำบลคลองขุด	อำเภอท่าใหม่
๗) หมู่ ๗ บ้านคุ้งกระเบน	ตำบลคลองขุด	อำเภอท่าใหม่
๘) หมู่ ๘ บ้านอัมพวา	ตำบลคลองขุด	อำเภอท่าใหม่
๙) หมู่ ๙ บ้านคลองขุดบน	ตำบลคลองขุด	อำเภอท่าใหม่
๑๐) หมู่ ๑๐ บ้านคลองขุด	ตำบลคลองขุด	อำเภอท่าใหม่
๑๑) หมู่ ๑ บ้านหนองหอย	ตำบลรำพัน	อำเภอท่าใหม่
๑๒) หมู่ ๒ บ้านเตาหม้อ	ตำบลรำพัน	อำเภอท่าใหม่
๑๓) หมู่ ๓ บ้านท่าศาลา	ตำบลรำพัน	อำเภอท่าใหม่
๑๔) หมู่ ๔ บ้านทุ่งสน	ตำบลรำพัน	อำเภอท่าใหม่
๑๕) หมู่ ๘ บ้านไร่เก่า	ตำบลรำพัน	อำเภอท่าใหม่
๑๖) หมู่ ๑ บ้านหนองหงษ์	ตำบลสนามไชย	อำเภอนายายอาม
๑๗) หมู่ ๒ บ้านหนองโพรง	ตำบลสนามไชย	อำเภอนายายอาม
๑๘) หมู่ ๓ บ้านคลองบอน	ตำบลสนามไชย	อำเภอนายายอาม
๑๙) หมู่ ๔ บ้านปากตะโปน	ตำบลสนามไชย	อำเภอนายายอาม
๒๐) หมู่ ๕ บ้านสนามไชย	ตำบลสนามไชย	อำเภอนายายอาม
๒๑) หมู่ ๖ บ้านสองพี่น้อง	ตำบลสนามไชย	อำเภอนายายอาม
๒๒) หมู่ ๗ บ้านท่าแฉลบ	ตำบลสนามไชย	อำเภอนายายอาม
๒๓) หมู่ ๓ บ้านนาซา	ตำบลกระแจะ	อำเภอนายายอาม

๓. พื้นที่ขยายผลการดำเนินงาน จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน มีเนื้อที่รวม ๒๔,๒๑๐ ไร่

๑) หมู่ ๕ บ้านรำพัน	ตำบลรำพัน	อำเภอท่าใหม่
๒) หมู่ ๖ บ้านต้นเลียบ	ตำบลรำพัน	อำเภอท่าใหม่
๓) หมู่ ๗ บ้านสองห้อง	ตำบลรำพัน	อำเภอท่าใหม่
๔) หมู่ ๙ บ้านหนองท้ายเรือ	ตำบลรำพัน	อำเภอท่าใหม่
๕) หมู่ ๑ บ้านโขมงล่าง	ตำบลโขมง	อำเภอท่าใหม่
๖) หมู่ ๒ บ้านโขมงบน	ตำบลโขมง	อำเภอท่าใหม่
๗) หมู่ ๓ บ้านพลองเปลว	ตำบลโขมง	อำเภอท่าใหม่
๘) หมู่ ๔ บ้านบนเนิน	ตำบลโขมง	อำเภอท่าใหม่
๙) หมู่ ๕ บ้านเสม็ดโพธิ์ศรี	ตำบลโขมง	อำเภอท่าใหม่
๑๐) หมู่ ๖ บ้านเกาะขวาง	ตำบลโขมง	อำเภอท่าใหม่

๖. การบริหารแผนไปสู่การปฏิบัติ

แผนยุทธศาสตร์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙) มุ่งใช้แผนเป็นเครื่องมือและกลไกการดำเนินงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์ที่วางไว้ มุ่งสู่เป้าหมายสำคัญในระยะยาว โดยครอบคลุมการดำเนินงานทุกมิติขององค์กรและสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยกำหนดระบบและกลไกการบริหารแผนดังนี้

๑. การจัดทำแผนปฏิบัติราชการ

กำหนดให้มีการจัดทำ “แผนปฏิบัติราชการ” ในลักษณะแผนปฏิบัติราชการทั้งในระยะ ๕ ปี และแผนปฏิบัติราชการประจำปี เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานประสาน จัดสรรทรัพยากรดำเนินงาน ควบคุม กำกับดูแล และติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์

๒. การอำนวยการกำกับดูแล

เพื่อให้การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เป็นไปตามเป้าประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ สำนักงาน กปร. และศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการและคณะทำงานรับผิดชอบ กำกับดูแล การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์

๓. การติดตามประเมินผล

๑) การติดตามผลการดำเนินงานในศูนย์ฯ สำนักงาน กปร. และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อทราบความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรคและข้อขัดข้องในการดำเนินงาน โดยการรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ทุกไตรมาส และรายงานผลสำเร็จเมื่อสิ้นสุดโครงการ

๒) การประเมินผล โดยมีสำนักงาน กปร. เป็นผู้รับผิดชอบ กำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของงาน

๔. การประชาสัมพันธ์

กำหนดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ งานขยายผล งานบริการ รวมทั้งการศึกษาดูงานต่อผู้รับผิดชอบ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

ภาคผนวก

ก

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๑. แนวพระราชดำริเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้น โดยมีแนวคิดที่สำคัญคือ

๑) เป็นศูนย์ศึกษาและพัฒนา (Research & Development Center)

เมื่อดำเนินการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง จนได้ผลสำเร็จแล้วก็จะนำไปขยายผลให้กับเกษตรกรและประชาชนทั่วไปได้นำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเอง เพื่อเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จของการศึกษาและการพัฒนา

๒) พิพิธภัณฑธรรมชาติที่มีชีวิตตำบล..คำนี้ถึงภูมิภาค ภูมิภาค

ประการแรก เป็นพิพิธภัณฑที่แสดงถึงลักษณะภูมิภาค ภูมิภาค แสดงถึงวัฒนธรรม การประกอบอาชีพของท้องถิ่น และประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาให้กับท้องถิ่น

ประการที่สอง มีความเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหว มีความเจริญงอกงามอยู่ตลอดเวลา เพราะมีการดำเนินการ ศึกษา ทดลอง ค้นคว้า พัฒนาขยายผลอยู่เสมอ

ประการที่สาม มีประโยชน์แก่ราษฎร จะมองเห็นสิ่งที่เป็นวัฒนาการที่สามารถเข้ามาศึกษานำความรู้ต่าง ๆ ภายในศูนย์ฯ ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ของตนเองได้จริง

๓) ทรงคัดเลือกพื้นที่ด้วยพระองค์เอง...เพื่อเป็นตัวแทนของภูมิภาค

เพื่อจุดประสงค์ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละจุดกระจายอยู่ในพื้นที่ ๖ ภูมิภาคเป็น ๖ แบบจำลองของภาคนั้น ๆ เป็นพื้นที่ส่วนย่อยที่สอดคล้องกับภูมิภาคอย่างแท้จริงที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้

๔) เป็นตัวอย่างของการบริหารงานรูปแบบใหม่ การพัฒนาแบบบูรณาการ (Integrated Development)

หากมองในลักษณะการวิเคราะห์ของรูปแบบการบริหารจัดการเชิงองค์กรแล้ว จะพบว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คืออุบัติการณ์ของการจัดการรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินไทยที่รวมเอากิจกรรมและการดำเนินงานของหน่วยงานหลายหน่วยงานเข้าไว้ด้วยกันเป็นลักษณะ “รวมศูนย์” และ ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีส่วนของเอกชน และองค์กรที่มีรัฐบาลร่วมประสานการดำเนินงานอยู่ด้วย การดำเนินงานในรูปแบบดังกล่าว เป็นการผสมความร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อให้บริหารประชาชน โดยปรับลดอัตตวิสัยของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งมักคุ้นเคยกับความเป็นเจ้าของ และอำนาจหน้าที่เบ็ดเสร็จของแต่ละส่วนราชการ การจัดรูปแบบการบริหารศูนย์ฯ โดยมีได้มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าของ หากแต่ร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อให้ผลประโยชน์ตกอยู่กับประชาชนตามพระราชดำรินั้น เป็นปรัชญาการทำงานแนวใหม่ ที่ยังไม่มีเคยมีปรากฏมาก่อนในประวัติการบริหารราชการแผ่นดินของไทย

๕) เป็น “ระบบการบริหารเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” (One stop services for the farmers)

ในอดีตที่ผ่านมา งานบริหารที่จะให้แก่ประชาชนและชุมชน จะเป็นเรื่องที่มีขั้นตอนและสลับซับซ้อนอยู่ไม่น้อย เกษตรกรที่ต้องการความรู้และการสงเคราะห์ช่วยเหลือในด้านการทำมาหากินต้องเสียเวลาในการเดินทางไปติดต่อขอรับการบริการจากหลายหน่วยงานแต่ละหน่วยงานก็อยู่ไกลต่างสถานที่กัน ทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคแก่การแสวงหาความรู้และบริการเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ วัตถุประสงค์หลักสำคัญประการหนึ่ง ก็คือบทบาทในการทำหน้าที่ “ระบบการบริหารเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” (One stop services for the farmers) กล่าวคือ เกษตรกรและประชาชนผู้สนใจสามารถก้าวเข้าไปในพิพิธภัณฑที่มีชีวิตแห่งใดแห่งหนึ่ง

ซึ่งมีอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศตามความสะดวก และขอรับบริการตั้งแต่เรื่องการใช้พื้นที่ด้านการเกษตร ด้านน้ำ ด้านเมล็ดพันธุ์พืช ด้านการตลาด และอื่นๆ ที่เกี่ยวกับวงจรชีวิตและการทำมาหากิน ตลอดจนการฝึกอบรมโดยเสียเวลาเพียงครั้งเดียว ณ ที่แห่งเดียว ทำให้เกษตรกรประหยัดทั้งเวลา ค่าใช้จ่ายในคราวเดียวกันด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๓ ทศวรรษศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ: ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา, ๒๕๕๒: ๙-๑๑)

๒. หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายหลักคือ การพัฒนาคนให้พออยู่พอกินและพึ่งตนเองได้ โดยทรงยึดหลักการดำเนินงานบนทางสายกลางเป็นขั้นเป็นตอนบนพื้นฐานของความสมดุลพอดีในทุกภาคส่วน มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมตามวิถีแห่งธรรมชาติด้วยมรรควิธีที่เรียบง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยมีหลักการทรงงานที่ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังนี้

๑) ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การที่จะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่งนั้น จะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบ ทั้งจากข้อมูลเบื้องต้น จากเอกสาร แผนที่ สอบถามเจ้าหน้าที่ นักวิชาการและราษฎรในพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วตรงตามที่ประชาชนต้องการ

๒) ระเบิดจากข้างใน

พระองค์ทรงมุ่งเน้นเรื่อง การพัฒนาคนต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชน ที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชน หมู่บ้าน ที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว

๓) ทำตามลำดับขั้น

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดั่งเห็นได้ที่อารยประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้...”

“...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มิอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมไม่สามารถที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงต่อไปโดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

๔) ภูมิสังคม

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไป ไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขา

เข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

๕) ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด

ทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วยความเรียบง่ายและประหยัด ราษฎรสามารถทำตัวเอง หาได้ในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ มาแก้ไขปัญหา

“...ให้ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก โดยปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ จะได้ประหยัดงบประมาณ...”

๖) ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทรงมองอย่างละเอียดถึงปัญหาธรรมชาติ หากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติ จะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ อาทิ การแก้ไขปัญหาป่าเสื่อมโทรม “การปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูก” ปล่อยให้ธรรมชาติช่วยในการฟื้นฟูธรรมชาติ ทรงเข้าใจธรรมชาติและมนุษย์อย่างเกื้อกูลกัน ทำให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน จะนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

๗) แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเยี่ยมไปด้วยพระอัจฉริยภาพในการแก้ปัญหา ทรงมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะมีมองข้าม ดังพระราชดำรัสที่ว่า “...ถ้าปวดหัวก็คิดอะไรไม่ออก...เป็นอย่างนั้นต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน...มันไม่ได้เป็นการแก้อาการจริง แต่ต้องแก้ปวดหัวก่อน เพื่อที่จะให้อยู่ในสภาพที่คิดได้...แบบ Macro นี้เขาจะทำแบบรู้ทั้งหมด ฉันไม่เห็นด้วย...อย่างบ้านคนอยู่ เราบอกบ้านนี้มันผุตรงนั้น ผุตรงนี้ไม่คุ้มที่จะไปซ่อม...เอาตกลงรื้อบ้านนี้ ระเบิดเลย เราจะไปอยู่ที่ไหน ไม่มีที่อยู่ วิธีทำต้องค่อย ๆ ทำจะไประเบิดหมดไม่ได้...”

๘) ทำให้ง่าย Simplicity

ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้การคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไขงานการพัฒนาเป็นไปได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และที่สำคัญคือสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศน์โดยส่วนรวมใช้กฎแห่งธรรมชาติเป็นแนวทาง ฉะนั้น คำว่า “ทำให้ง่าย” จึงเป็นหลักคิดสำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศในรูปแบบของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๙) ไม่ติดตำรา

การพัฒนาตามแนวพระราชดำรินี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีลักษณะของการพัฒนาที่อนุโลมและกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสภาพของสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชน คือ “ไม่ติดตำรา” ไม่ผูกมัดติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทย

๑๐) ใช้ธรรมปราบอธรรม

แนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานะที่ไม่ปกติให้เข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ เช่น การนำน้ำดีขับไล่ น้ำเสีย หรือเจือจางน้ำเสียให้กลับเป็นน้ำดี ตามจังหวะการขึ้นลงตามธรรมชาติของน้ำ การบำบัดน้ำเสียโดยใช้ผักตบชวาซึ่งมีตามธรรมชาติ ให้ดูดซับสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ ดังพระราชดำรัสว่า “ใช้ธรรมปราบอธรรม”

๑๑) ปลูกป่าในใจคน

พระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า “...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะต้องปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง”

๑๒) มุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

“...การปฏิบัติงานทุกอย่างของข้าราชการ มีผลเกี่ยวเนื่องถึงประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมืองและประชาชนทุกคน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่ข้าราชการทุกคนจะต้องทำหน้าที่ทุกๆ ประการให้บริสุทธิ์บริบูรณ์โดยเต็มกำลังสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ เพื่อผลการปฏิบัติราชการทุกอย่างจักได้บรรลุความสำเร็จอย่างสูงและบังเกิดประโยชน์อย่างดีที่สุดแก่ตนเอง แก่หน้าที่ และแก่แผ่นดิน...”

๑๓) การมีส่วนร่วม

“...สำคัญที่สุดจะต้องหัดทำให้กว้างขวาง หนักแน่น รู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้น แท้จริงคือการระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลาย มาอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติบริหารงานให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง...”

๑๔) ขาดทุนคือกำไร

“ขาดทุน คือ กำไร (Our loss is our gain) การเสีย คือ การได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้”

“ถ้าเราทำอะไรที่เราเสีย แต่ในที่สุดที่เราเสียหายนั้น เป็นการได้ทางอ้อม ประชาชนจะได้รับผลราษฎรกินดี อยู่ดี ราษฎรได้กำไรไป”

๑๕) บริการรวมที่จุดเดียว

ทรงเน้นในเรื่องการสร้างความรู้ รัก สามัคคี และการร่วมมือร่วมแรงใจกันด้วยการปรับลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีจะต่างคนต่างทำและยึดติดกับการเป็นเจ้าของเป็นสำคัญ ทั้งให้แปรเปลี่ยนเป็นการร่วมมือกันโดยไม่มีเจ้าของ และสามารถอำนวยความสะดวกสูงสุดให้กับประชาชน ดังเห็นได้จากแนวพระราชดำริในการดำเนินบริหารของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่มีอยู่ทั้ง ๖ ศูนย์ ทั่วประเทศ ภูมิภาคของประเทศ นับเป็นรูปแบบใหม่ของการบริหารที่เป็นการ “บริการรวมที่จุดเดียว” และ “การบริการแบบเบ็ดเสร็จ” หรือ “One stop Service” ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในระบบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยอย่างแท้จริง

๑๖) รู้ รัก สามัคคี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสในเรื่อง รู้ รัก สามัคคี มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคำสามคำ ที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้กับทุกยุค ทุกสมัย

รู้ การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา

รัก คือความรักที่เมื่อเรารู้ครบด้วยกระบวนการแล้วจะต้องมีความรัก ความพิจารณาที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้น ๆ

สามัคคี สามัคคี แต่การที่จะลงมือปฏิบัตินั้น ควรคำนึงเสมอว่าเราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กร เป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปด้วยดี

๑๗) องค์กรรวม

ทรงมีชีวิตคิดอย่างองค์รวม (Holistic) หรือมองอย่างครบวงจร ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้น จะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง ดังเช่น กรณีของ “ทฤษฎีใหม่” ที่พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพนับเป็นแนวทางหนึ่งที่

พระองค์ทรงมองอย่างองค์รวม ตั้งแต่การถือครองที่ดิน โดยเฉลี่ยของประชาชนคนไทยประมาณ ๑๐ – ๑๕ ไร่ เพื่อการบริหารจัดการที่ดิน และแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพการทำการเกษตรแบบผสมผสาน เมื่อมีน้ำในการทำเกษตรแล้วจะส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้น และหากมีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรจะต้องรู้จักวิธีการจัดการและการตลาด รวมถึงการรวมกลุ่ม รวมพลังชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อพร้อมที่จะออกสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้อย่างครบวงจร นั่นคือ ทฤษฎีใหม่ ชั้นที่ ๑ ๒ และ ๓

๑๘) พึ่งตนเอง

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริเพื่อแก้ปัญหาในเบื้องต้นด้วยการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้มีความแข็งแรงที่จะมีแนวคิดในการดำรงชีวิตต่อไป และขั้นตอนต่อไปก็คือการพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อมและสามารถ “พึ่งตนเองได้” ในที่สุด ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพ และตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ก่อนอื่นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งยวด เพราะผู้มีอาชีพ และฐานะเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ ย่อมสามารถสร้างความเจริญในระดับสูงขึ้นไป...”

๑๙) พออยู่พอกิน

การพัฒนาเพื่อให้พสกนิกรทั้งหลายประสบความสุขสมบูรณ์ในชีวิต ได้เริ่มจากการเสด็จฯ ไปเยี่ยมประชาชนทุกหมู่เหล่าในทุกภูมิภาคของประเทศ ได้ทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของราษฎรด้วยพระองค์เอง จากนั้นได้พระราชทานความช่วยเหลือให้มีความอยู่ดีกินดี มีชีวิตอยู่ในขั้น “พออยู่พอกิน” ก่อน แล้วจึงขยายให้มีขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “...ถ้าโครงการดี ในไม่ช้า ประชาชนก็ได้กำไร จะได้ผลราษฎรจะอยู่ดีกินดีขึ้น จะได้ประโยชน์ไป...”

๒๐) เศรษฐกิจพอเพียง

เป็นปรัชญาที่พระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด มานานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยยึดหลักทางสายกลาง ความพอเพียงหมายถึง

- พอประมาณ
- ความมีเหตุผล
- มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก อาศัยความรู้ รอบรู้ รอบคอบ ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการมาวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน
- สำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต
- ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร
- มีสติปัญญา รอบคอบ

๒๑) การให้ และการทำงานอย่างมีความสุข

ทรงใช้หลักสังฆทาน คือ ให้เพื่อให้ ไม่ได้ให้เพื่อคิดหวังอะไรตอบแทน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระเกษมสำราญและทรงมีความสุขทุกคราที่จะช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเคยรับสั่งครั้งหนึ่งว่า “...ทำงานกับฉันฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์ให้กันผู้อื่น...”

๒๒) ความเพียร ดุจดังพระมหาชนก

“...คนเราทำอะไรต้องมีความเพียร แม้ไม่เห็นฝั่งก็ต้องว่ายน้ำ และมีคำตอบอยู่ว่ามีประโยชน์อย่างไร เพราะถ้าหากไม่เพียรที่จะว่ายน้ำเป็นเวลา ๗ วัน ๗ คืน ก็จะไม่พบเทวดา คนอื่นไม่มีความเพียรที่จะว่ายน้ำ ก็จมเป็นอาหารของปลา ของเต่า เพราะฉะนั้น ความเพียรแม้จะไม่ทราบว่าจะถึงฝั่งเมื่อไหร่ก็ต้องเพียรว่ายน้ำต่อไป...”

๓. ประเด็นนโยบายของประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษา เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๔ ณ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บางเขน กทม. ได้มอบหมายนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

๑) **ด้านการบริหาร** ให้ดำเนินงานตามแนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานไว้ ทั้งนี้ หากมีบางประเด็นที่ประสงค์จะเปลี่ยนแปลงสามารถทำได้ แต่ให้ทำการหารือกับคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการในทุกระดับ และต้องกราบบังคมทูลฯ ก่อน ในส่วนองค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารชุดต่าง ๆ ให้คงรูปแบบองค์ประกอบของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการระดับต่าง ๆ ทั้งในส่วนองค์การบริหารส่วนกลาง และองค์การบริหารระดับย่อยของแต่ละศูนย์ศึกษาฯ ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ไว้ตามเดิม

๒) ด้านการวิจัยและพัฒนา

- ๒.๑) ยึดตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- ๒.๒) ปรับปรุงตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- ๒.๓) ปรับปรุงเพิ่มเติมตามความเห็นคณะกรรมการระดับต่างๆ แต่ไม่ควรซ้ำกับงานของกรมหรืองานพื้นฐานมากเกินไป
- ๒.๔) ควรทำงานด้านวิจัยประยุกต์ (Applied Research) หรือการวิจัยต่อยอด
- ๒.๕) เน้นการถ่ายทอดผลงานวิจัย หรือขยายผลงานวิจัยให้มากขึ้นตามอัตรากำลัง และขีดความสามารถ

๓) ด้านการขยายผลงานวิจัย

- ๓.๑) ควรเน้นการศึกษางาน และฝึกอบรมในศูนย์ฯ ให้มากขึ้น
- ๓.๒) การขยายผลงานวิจัยนอกศูนย์ฯ ควรเน้นการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่ทำหน้าที่นี้โดยตรงและมีงบประมาณ อาทิ
 - ส่วนราชการ อาทิ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมปศุสัตว์ กรมป่าไม้ กรมการปกครอง เป็นต้น
 - องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล สภาเกษตรกร สภาผู้แทนราษฎร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น
 - องค์การที่ทำงานขยายผล อาทิ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ มูลนิธิปิดทองหลังพระ เป็นต้น

๓.๓) ควรจัดวิทยากรที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีความชำนาญในการถ่ายทอด และเหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้าฟังการบรรยาย / อบรม

หลักคิด / หลักปฏิบัติในการดำเนินงานโครงการฯ ซึ่งโดยประมวลจากพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สรุปลงได้ดังนี้

- ๑) เน้นความพอเพียง
- ๒) เกษตรยั่งยืน
- ๓) การแก้ปัญหาโลกร้อน

๔. มติที่ประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)

เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ ณ อาคารรัฐสภา ได้มีการประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) โดยมีนายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี เป็นที่ปรึกษา กปร. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจำนวน ๑๖ หน่วยงาน เป็นกรรมการ และเลขาธิการ กปร. เป็นกรรมการและเลขานุการ ในการประชุมดังกล่าวที่ประชุมได้มีมติ ดังนี้

๑) เรื่องอัตรากำลังที่ยังไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาฯ ได้แก้ปัญหาโดยใช้พนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราวโครงการเป็นส่วนเสริมโดยได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงาน ก.พ. จัดทำและอนุมัติกรอบโครงการพนักงานราชการในแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทำให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลตามแผนแม่บทได้ แต่หากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถได้ ข้าราชการที่มีความรู้ และประสบการณ์สูง เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้สนใจมาศึกษา ดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เข้าใจได้อย่างชัดเจน ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ จึงเห็นควรมีข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับด้านงานศึกษา ทดลอง วิจัย และการขยายผลสู่ความสำเร็จไปสู่ประชาชน มาปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ให้เต็มเวลามากขึ้น นอกจากนี้ยังต้องเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับพนักงานราชการเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งจะเกิดประโยชน์กับศูนย์ศึกษาฯ มากยิ่งขึ้น

๒) คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง ได้ขยายการส่งเสริม ฝึกอบรม และขยายผลสู่ภาคการปฏิบัติในพื้นที่ของราษฎรมากยิ่งขึ้น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในเขตจังหวัดที่ตั้งของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง ได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับทราบผลสำเร็จด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย รวมทั้งหลักสูตรการฝึกอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ซึ่ง อปท. สนใจเป็นอย่างมาก ดังนั้น นายกรัฐมนตรี ประธานกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้เห็นชอบให้คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณากำหนดนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามาศึกษาเรียนรู้ตัวอย่างความสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เพื่อนำไปพิจารณาส่งเสริมการขยายผลสู่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบตามภูมิสังคม และความต้องการของประชาชน

๕. ข้อเสนอแนะของรองประธานคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาฯ/ประธานคณะกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากการประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๔ ณ อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรุงเทพฯ นายสวัสดิ์ วัฒนายกร องคมนตรี รองประธานคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และประธานคณะกรรมการวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ให้ประเด็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

๑. ในด้านการตลาด

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ศึกษา วิจัย และขยายผล ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร ซึ่งเกษตรกรได้นำไปปฏิบัติแล้ว ปรากฏว่าประสบผลสำเร็จในการขยายผลไม่มากเท่าที่ควร ปัจจัยหนึ่ง สาเหตุเพราะมีปัญหาในด้านการตลาด ดังนั้นหากมีนโยบาย/แนวทาง/มาตรการการเพิ่มช่องทางการตลาด ดังเช่นการเชื่อมโยงกับบริษัทเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการเกษตร สินค้าเกษตร ก็จะเป็นการสนับสนุนเกษตรกรที่เป็นเครือข่ายของศูนย์ศึกษาฯ ได้อีกประการหนึ่ง

๒. การส่งเสริมสนับสนุนสถาบันการศึกษาให้มีส่วนร่วมในการขยายผล

นักเรียน นักศึกษา ได้เยี่ยมชมนิทรรศการประจำปีที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่งจัดขึ้นเป็นจำนวนมาก และมีนักเรียน นักศึกษาหลายกลุ่มให้ความสนใจอย่างจริงจัง หากศูนย์ศึกษาฯ มีโครงการสนับสนุนนักเรียน นักศึกษา สถาบันการศึกษา ได้จัดทำโครงการ/กิจกรรม/ชมรมที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้าผลงานของศูนย์ศึกษาฯ และพระราชกรณียกิจก็จะเป็นแนวทางการขยายผลที่มีศักยภาพ สามารถขยายผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริให้ครอบคลุมไปทั่วประเทศได้ โดยสำนักงาน กปร. อาจมีสิ่งจูงใจ ดังเช่น การแข่งขันชิงรางวัลทุนการศึกษา เป็นต้น

๖. แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๖

สำนักงาน กปร. ได้กำหนดยุทธศาสตร์สำนักงาน กปร. พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๖ ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริและบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๓ ยุทธศาสตร์หลัก โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ใน ๒ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการดำเนินงานสนองพระราชดำริ

๑.๑ ศึกษารวบรวมแนวพระราชดำริ ข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและทบทวนการดำเนินงานสนองพระราชดำริในระยะที่ผ่านมาให้ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจัดระบบหมวดหมู่ จัดลำดับ ความสำคัญ วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน ดำเนินการแก้ไข และนำไปสู่การขับเคลื่อนขยายผล โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลายมากขึ้น

๑.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้เป็นระบบครบวงจร มุ่งผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานเป็นหลัก เริ่มตั้งแต่การติดตามเสด็จฯ และรับสนองพระราชดำริ การประสานการดำเนินงาน และการประสานการปฏิบัติ พิจารณาจัดทำโครงการฯ วิเคราะห์โครงการและสนับสนุนงบประมาณ การติดตามประเมินผล และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้เป็น

รูปธรรม มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมในการดำเนินงานโครงการฯ โดยนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่องค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ ได้ยึดถือและนำไปปฏิบัติต่อไป

๑.๓ การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการดำเนินงานสนองพระราชดำริ โดยเสริมสร้างและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการ มีการขยายเครือข่าย สร้างระบบการประสาน ร่วมวางแผนและดำเนินงาน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานสนองพระราชดำริร่วมกัน คือ ประโยชน์สุขของประชาชน

๑.๔ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และประชาชน ให้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกขั้นตอนตั้งแต่การคิดวิเคราะห์ ร่วมจัดทำแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาภายหลังสิ้นสุดโครงการ ตลอดจนสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมตรวจสอบความถูกต้อง โปร่งใส ของการดำเนินงานโครงการ

๒. ยุทธศาสตร์การขยายผลและเผยแพร่องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ

๒.๑ การจัดทำระบบคลังข้อมูลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ โดย

- จัดทำระบบคลังข้อมูลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีระบบฐานข้อมูลตามแนวพระราชดำริด้านต่างๆ อย่างถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน มีการจัดระบบหมวดหมู่ของข้อมูล สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้สะดวกและรวดเร็ว

- จัดทำศูนย์ให้บริการ การเรียนรู้สำนักงาน กปร. ขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และแหล่งอ้างอิงแนวพระราชดำริ โดยจัดให้มีช่องทางให้บริการและถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับพระราชดำริ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้งภายในและภายนอกสำนักงาน กปร.

๒.๒ การค้นหาและพัฒนาตัวแบบความสำเร็จ โดย

- ค้นหาและพัฒนาตัวแบบความสำเร็จ โดยสร้างศูนย์ต้นแบบตามแนวพระราชดำริกระจายอยู่ทั่วภูมิภาค เพื่อเป็นศูนย์ศึกษาเรียนรู้การพัฒนาในด้านต่างๆ ที่น้อมนำแนวพระราชดำริมาใช้ประโยชน์ และสาธิตแสดงไว้ให้เห็นเป็นรูปธรรมในลักษณะพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต

- ค้นหาตัวแบบความสำเร็จในการน้อมนำแนวพระราชดำริ โดยเฉพาะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จนประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน องค์กรธุรกิจ และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างให้กับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ

๒.๓ การขยายผลและสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ โดย

- มุ่งเน้นการขยายผลและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เรื่องโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้แพร่หลายกว้างขวางมากขึ้น โดยให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง ทั่วประเทศ เป็นศูนย์กลางการดำเนินงานในแต่ละภูมิภาค

- ภายใต้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และปัญหาการว่างงาน สำนักงาน กปร. จะเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และฝึกอบรมตามแนวพระราชดำริ โดยเฉพาะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งการนำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการส่งเสริมอาชีพ การสร้างงานและสร้างรายได้ มาสนับสนุนและช่วยแก้ไขบรรเทาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

- สนับสนุนการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับสถาบันการศึกษาองค์กรเอกชนต่าง ๆ เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลและศูนย์ฝึกอบรมตามแนวพระราชดำริที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับภูมิสังคมในแต่ละภูมิภาค รวมทั้งการนำนักเรียน นิสิต นักศึกษา ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริมากขึ้น

- ขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่องค์กรชุมชนและประชาชนทั่วทุกภูมิภาค โดยประสานและสนับสนุนให้จังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสนองพระราชดำริ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมของตนเอง โดยมีการใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือขึ้นนำการดำเนินงาน

- ขยายผลเครือข่ายองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริสู่ระดับสากล โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และสำนักงาน กปร. เป็นองค์กรกลางในการดำเนินงานและสนับสนุนในฐานะตัวแทนระดับประเทศ

๒.๔ การประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ โดย

- มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจและใช้ประโยชน์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ในการพัฒนาและดำรงชีวิต โดยมุ่งเน้นให้เห็นผลสำเร็จและผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- พัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ และผลสำเร็จของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งรูปแบบ เนื้อหา ความรวดเร็วและต่อเนื่อง ผ่านสื่อทุกประเภท มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจ เพิ่มพูนความศรัทธา และการใช้ประโยชน์องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เพื่อการพัฒนาและดำรงชีวิต

- มุ่งใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้แพร่หลายกว้างขวางมากขึ้น

- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ชุมชน และองค์กรต่างๆ ที่ประสบผลสำเร็จ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้แพร่หลายสู่สาธารณะมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ๒๕๕๓ : ๑๗-๒๘)

๗. นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในช่วงที่ผ่านมา สำนักงาน กปร. ได้กำหนดนโยบายและทิศทางในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกแห่ง ใน ๔ เรื่องหลัก ดังนี้

๑) การผลิตข้าวครบวงจร โดยมุ่งเน้นให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นศูนย์กลางในการผลิตข้าวแบบครบวงจร เริ่มตั้งแต่ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การปลูก การดูแลรักษา การปรับปรุงบำรุงดิน การเก็บเกี่ยว การตาก (ลานตาก) การเก็บรักษา (ยุ้งฉาง) การสีข้าว (โรงสี) การแปรรูป และด้านการตลาด เป็นต้น

๒) ปุ๋ยสั่งตัด สืบเนื่องจากการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทุกแห่ง ควรมีการผลิตปุ๋ยเคมีที่ได้มาตรฐาน เหมาะสมกับพืชและดินของแต่ละพื้นที่ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกศูนย์ศึกษาฯ เป็นศูนย์กลางการผลิตและการใช้ปุ๋ยอย่างถูกวิธี โดยนำค่า

วิเคราะห์ดินมาเป็นตัวกำหนดสูตรปุ๋ยเคมี ให้เหมาะสมกับพืช ดิน และสภาพแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์อย่างเหมาะสมอีกด้วย

๓) **พลังงานทดแทน/พลังงานทางเลือก** เพื่อให้ทุกศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทุกแห่งเป็นศูนย์สาธิตการนำพลังงานทดแทนมาใช้ในการปฏิบัติงานจริง ในกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้สอดคล้องกับภูมิสังคมของพื้นที่

๔) **การประชาสัมพันธ์ และป้ายสื่อความหมายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ** เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์อำนวยความสะดวก และสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ให้แก่ผู้เข้ามาศึกษาดูงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยให้เหมาะสมกับ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต”

๘. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์และการน้อมนำแนวพระราชดำริมาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนี้

มาตรา ๗๐ บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข

มาตรา ๗๗ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

มาตรา ๗๘ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนี้ บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ

มาตรา ๘๓ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ : ๒๐-๒๕)

๙. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๙.๑ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐

ยุทธศาสตร์บริหารตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐ – ๒๕๕๔)

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพคน และสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้

๑. พัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีภูมิคุ้มกัน ก้าวสู่สังคมฐานความรู้

๑.๑ พัฒนาหลักสูตรทั้งใน และนอกระบบการศึกษาที่มุ่งให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการนำไปใช้ในการปฏิบัติทั้งในชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพ

๑.๒ พัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้คนไทยได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ทั้งที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา

๑.๓ การจัดการองค์ความรู้ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ระดับชุมชน ถึงระดับประเทศ

๒. เสริมสร้างสุขภาวะคนไทย ให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายใจ

๒.๑ ส่งเสริมการบริโภคที่ปลอดภัย มุ่งพัฒนาแหล่งอาหารในภาคเกษตรให้ปลอดภัยและสารเคมี โดยขยายพื้นที่เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ และเกษตรยั่งยืนให้กว้างขวาง ส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานเทคโนโลยีสะอาด ในการทำเกษตรกรรม ใช้ปุ๋ยชีวภาพ และใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือทิ้งจากการเกษตร

๒.๒ ส่งเสริมการใช้สมุนไพร ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทยในการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดี รวมทั้งเสริมสร้างความปลอดภัยในการบริโภค และการประกอบอาชีพ

๓. เสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสังคมเป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ

๑. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

๑.๑ พัฒนาสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และความหลากหลายของทุนในชุมชน ให้ความรู้ใหม่แก่ชุมชนที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น การทำเกษตรผสมผสาน เทคโนโลยีการเกษตรและหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น โดยมีการรวบรวมความรู้ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และเผยแพร่สู่คนในชุมชน

๑.๒ สนับสนุนการสร้างประชาคมสุขภาพของชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและสุขภาพของชุมชน โดยการทำการเกษตรผสมผสาน การใช้สมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างความปลอดภัยของอาหาร และทดแทนการใช้สารเคมี

๒. สร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน

๒.๒ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการที่มีโอกาสทางการตลาดสูง เช่น เกษตรอินทรีย์ อาหารสุขภาพ โดยรักษาคุณค่าเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง เมื่อไปต่อยอดขยายผลในเชิงพาณิชย์

๓. เสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูล

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลยั่งยืน

๑. บริหารเศรษฐกิจส่วนรวม

๑.๑ สร้างพันธมิตรในการพัฒนาเวทีระหว่างประเทศ

๒. ปรับโครงสร้างการผลิตให้ผลิตภาพการผลิต และคุณค่าของสินค้าและบริการที่ผลิตในประเทศไทยให้สูงขึ้นบนฐานความรู้ และความเป็นไทย

๒.๑ การปรับโครงสร้างภาคการเกษตร ให้ประเทศไทยมีความมั่นคง และปลอดภัยด้านอาหาร (Food security and Food safety) เป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก เป็นแหล่งผลิตไฟเบอร์และวัสดุ เพื่อสนับสนุนสาขาอื่นนอกจากการเป็นแหล่งผลิตอาหาร และสนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรที่มีโอกาสใหม่ เช่น พลังงานทดแทน (Bio-fuel) และสินค้าที่สอดคล้องกับบริบทนิยมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปรวมทั้งเป็นฐานรายได้ที่มั่นคง

- ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาสินค้าอาหาร เพื่อเป็นแหล่งการผลิตอาหารที่สำคัญของโลกที่มีคุณภาพมาตรฐาน และความปลอดภัย (Food safety) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคสินค้าในระยะยาว
- ส่งเสริมการทำเกษตรที่ยั่งยืน อาทิ เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ บนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารในครัวเรือน มีผลผลิตที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงด้านราคาและมีมูลค่าผลผลิตสูง

๓. พัฒนาปัจจัยสนับสนุนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ และการลงทุน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

๑. รักษาฐานทรัพยากร และความสมดุลของระบบนิเวศ

๑.๑ พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และข้อมูลแผนที่ ๑:๔,๐๐๐ เพื่อใช้กำหนดแนวเขตอนุรักษ์ที่ชัดเจนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

๑.๒ ฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยรณรงค์สนับสนุนให้เกษตรกรใช้วิธีการเพาะปลูกที่เหมาะสม มีความหลากหลาย ขยายพื้นที่เกษตรอินทรีย์ เกษตรยั่งยืน และกำหนดมาตรการลดการใช้สารเคมี การเกษตร

๑.๓ กำหนดเขตการใช้ประโยชน์ และกระจายการถือครองที่ดิน แก้ไขปัญหาขัดแย้งเรื่องการทับซ้อนของแนวเขตที่ดิน

๑.๔ บริหารจัดการลุ่มน้ำในลุ่มน้ำอย่างบูรณาการ โดยการฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ การสร้างฝายในพื้นที่ต้นน้ำ และการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ลาดชัน เพื่อชะลอการไหลของน้ำ และรักษาความชุ่มชื้นในผืนดิน เพิ่มขีดความสามารถในการเก็บกักน้ำการกระจายน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ พัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มเติมในพื้นที่ที่เหมาะสม พัฒนาระบบพยากรณ์ และเตือนภัยแล้ง อุทกภัย และดินถล่ม

๒. สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต และการพัฒนาที่ยั่งยืน

๒.๑ ส่งเสริมการผลิตและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ และเกษตรยั่งยืนเพื่อลดการใช้สารเคมีในภาคเกษตร

๒.๒ ส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสะอาด และการผลิตพลังงานทดแทน โดยเฉพาะจากพืช และชีวมวล

๓. พัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓.๑ ส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างนวัตกรรม

๔. บริหารจัดการองค์ความรู้ด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

๔.๑ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตามแนวพระราชดำริ เช่น แนวทางการอนุรักษ์ดิน น้ำ และป่าไม้ การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ระบบควบคุมไฟป่าแบบป่าเปียก การปลูกหญ้าแฝก การอนุรักษ์พื้นที่แก้มลิง

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การสร้างเสริมธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศสู่ความยั่งยืน

๑. ปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐให้มีธรรมาภิบาล

๑.๑ เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะแทนภาครัฐมากขึ้น และภาครัฐปรับปรุงแบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ คุณภาพ และมีความคล่องตัวมากขึ้น

๑.๒ พัฒนาระบบประเมินผลการเสริมสร้างธรรมาภิบาล โดยมีตัวชี้วัดและ Best practice เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินผลที่ชัดเจน

๑.๓ ปรับทัศนคติข้าราชการให้เห็นความสำคัญของการสร้างธรรมาภิบาลอย่างเข้มแข็ง

๒. ปรับโครงสร้าง กลไก และกระจายการจัดสรรทรัพยากรภาครัฐสู่ภูมิภาค ท้องถิ่น และชุมชน

๒.๑ สนับสนุนการนำระบบบริหารเชิงยุทธศาสตร์แบบบูรณาการที่ยึดพื้นที่ภารกิจ/งาน ตามประเด็นยุทธศาสตร์ และการมีส่วนร่วมมาใช้ในการบริหารพัฒนาในระดับภูมิภาค และสร้างความเชื่อมโยงกับท้องถิ่นชุมชน

๓. กระจายอำนาจให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับผิดชอบจัดบริการสาธารณะในท้องถิ่น/ชุมชน

๔. สร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน/ประชาสังคม ในการบริหารจัดการประเทศ

๕. ส่งเสริมภาคธุรกิจเอกชนให้เข้มแข็ง สุจริต มีธรรมาภิบาล

๖. พัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในสังคมไทย

๙.๒ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙)

การจัดเตรียมแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ - ๑๐ โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ แต่การประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าว และสร้างความมั่นใจว่าการพัฒนาจะเป็นไปในแนวทางที่ยั่งยืนและสร้างความสุขให้กับคนไทย จำเป็นต้องพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างรอบด้านและวางจุดยืนในการพัฒนาระยะยาวสำนักงานฯ จึงได้มีการจัดทำวิสัยทัศน์ประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ซึ่งพิจารณาถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และกำหนดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ.๒๕๗๐ ไว้ดังนี้

“คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพสังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง และแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

กรอบแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงเป็นการดำเนินการเพื่อบรรลุถึงวิสัยทัศน์ระยะยาวโดยมีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทาง และคำนึงถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงที่จะเป็นทั้งโอกาสและข้อจำกัดของการพัฒนาในแนวทางดังกล่าว หลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงมีดังนี้

๑) พัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ

๒) ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน

๓) พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลในทุกมิติ อย่างบูรณาการ และเป็นองค์รวม

๔) ยี่สิบห้าปี พ.ศ.๒๕๗๐ เป็นเป้าหมาย ซึ่งจะส่งผลให้บรรลุการพัฒนาที่อยู่บนรากฐานของสังคมไทย อยู่บนกรอบแนวคิดของการพัฒนาบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประเทศมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเสาหลักของความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ ครอบครัวมีความสุขเป็นพื้นฐานที่สร้างคนเป็นคนดี ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีบทบาทในการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพและความสามารถในการแข่งขัน มีการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ มีกฎระเบียบและกฎหมายที่บังคับใช้อย่างเป็นธรรม และประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับประเทศภูมิภาคและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ – ๒๕๕๙), ๒๕๕๓:๕๓)

๑๐. แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๔ – ๒๕๕๘

นโยบายรัฐบาล (นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) พ.ศ. ๒๕๕๔ – ๒๕๕๘ ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินโยบายที่ ๒ เรื่องความมั่นคงแห่งรัฐ ข้อ ๒.๑ ได้กำหนดนโยบายดังนี้ “เทิดทูนและพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีเป้าหมายเชิงนโยบาย คือ ประชาชนทุกหมู่เหล่ามีความรู้ รัก สามัคคี และยึดถือแนวพระราชดำริ เป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง” ซึ่งมีกลยุทธ์หรือวิธีการดำเนินการคือ การส่งเสริมการดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และขยายผลโครงการเพื่อช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

๑๑. การประเมินผลงานขยายผลศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในช่วงปี ๒๕๕๑ – ๒๕๕๒ สำนักงาน กปร. ได้ดำเนินการประเมินผลงานขยายผลศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ แห่ง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถสรุปผลการประเมินดังนี้

๑) ความสอดคล้องกับแนวพระราชดำริ

- ด้านงานวิจัย เห็นว่ายังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่
- การดำเนินงานขยายผลในบางส่วนยังไม่ทันกับความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะการส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวข้องกับฤดูกาล เนื่องจากงบประมาณล่าช้าไม่ตรงตามระยะเวลาที่ต้องการ
- การนำความรู้ด้านแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปยังประชาชนยังไม่ชัดเจน

๒) ปัญหา/ข้อจำกัดในการดำเนินงาน

- ปัญหาจากปัจจัยธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร
- ปัญหาเรื่องกลไกการตลาด ควรพิจารณาส่งเสริมกิจกรรมแบบครบวงจร ตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการจัดจำหน่าย
- ปัญหาในด้านงบประมาณล่าช้า
- ปัญหาด้านบุคลากร ขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ เนื่องจากเป็นลูกจ้างชั่วคราว

๓) แนวทางการบริหารจัดการงานขยายผลของศูนย์ฯ

- ด้านแผนการดำเนินงาน

- การอนุมัติโครงการและงบประมาณไม่เป็นไปตามความต้องการของแผนปฏิบัติการ โดยเฉพาะโครงการต่อเนื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติงานมากกว่าหนึ่งปีไม่ได้รับการสนับสนุนในปีที่สอง

- งบประมาณล่าช้า ไม่ทันกับกิจกรรมการขยายผล และการดำเนินงานของเกษตรกร

- ขาดบุคลากรในการดำเนินงานขยายผล และนโยบายที่ชัดเจนในการบูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานที่ร่วมดำเนินงาน

- ด้านการประสานงาน มีการประสานงานระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาในระดับดี

- ด้านเทคนิคและรูปแบบงานขยายผล เป็นการจัดหลักสูตรเพื่อนำองค์ความรู้ไปขยายผลสู่เกษตรกร พบว่า หลักสูตรที่มาจากงานวิจัยมีส่วนที่น้อย งานวิจัยที่ดำเนินงานในพื้นที่น่าจะเป็นงานที่แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ตรงจุดและสามารถทำได้จริง รูปแบบของหลักสูตรที่นำไปขยายผลส่วนใหญ่ปฏิบัติตามแนวทางของหน่วยงานต้นสังกัด เทคนิคที่ได้ผลดีคือการสาธิตควบคู่กับการปฏิบัติ

- ด้านการฝึกอบรม ควรจัดงบประมาณในการดำเนินงานให้มากขึ้น จัดฝึกอบรมให้สอดคล้องกับฤดูกาล จัดงบประมาณสนับสนุนในพื้นที่เกษตรกรเพิ่มขึ้น เน้นหลักสูตรที่เกษตรกรนำไปใช้จริงและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

- ด้านการจัดทำแปลงสาธิต ควรจัดแปลงสาธิตให้เหมาะสมกับฤดูกาล บูรณาการทุกหน่วยให้เข้าร่วมจัดการ จัดเนื้อหาให้หลากหลายและอยู่ในที่เดียวกัน

- ด้านการมีเจ้าหน้าที่ไปให้ความรู้ในพื้นที่ ต้องคัดเลือกเกษตรกรที่ต้องการความรู้อย่างแท้จริง ต้องติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ ควรให้ความรู้ควบคู่กับการเป็นพี่เลี้ยง

๔) การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ได้น้อมนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการดำเนินงานเพื่อยกระดับคุณภาพ

ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

๔.๑ ศูนย์ควรรศึกษาวิจัยในพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อการแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็นและมีประสิทธิภาพ

๔.๒ วางแผนการฝึกอบรมให้เป็นระบบครบวงจร ตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการจำหน่าย

๔.๓ กำหนดหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกร และส่งเสริมการรวมกลุ่มในแต่ละอาชีพ

๔.๔ เก็บข้อมูลเกษตรกรที่เข้ารับการขยายผลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนเกษตรกรได้ตรงตามเป้าหมาย

๔.๕ บูรณาการระหว่างหน่วยงานร่วมให้เกิดผลอย่างจริงจัง

๔.๖ สำนักงาน กปร. ควรมีแนวทางที่ชัดเจนในการสนับสนุนให้ใช้แผนแม่บทในการดำเนินงาน

๔.๗ สำนักงาน กปร. ควรประสานหน่วยงานต้นสังกัดที่ร่วมปฏิบัติงานในพื้นที่ ให้แยกการดำเนินงานให้ชัดเจนระหว่างงานปกติกับงานสนองพระราชดำริ เพื่อการวางแผนและประเมินผลอย่างชัดเจน

๔.๘ ควรหยิบยกปัญหาความมั่นคงในอาชีพมาพิจารณา

๔.๙ ควรแนะนำให้หน่วยงานร่วมวางแผนการดำเนินงานให้เหมาะสมกับขั้นตอนและระยะเวลาของงบประมาณ

ภาคผนวก

ข

การประเมินสถานการณ์

๑. ภาพรวมสถานการณ์การพัฒนาประเทศและแนวโน้ม

การพัฒนาประเทศในระยะ ๒๐ ปีที่ผ่านมา ยังยึดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม (ทุนนิยม) เน้นการเติบโตในเชิงปริมาณ มุ่งสร้างความมั่งคั่งและรายได้เป็นหลัก ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศยังมีความอ่อนแอ ประสพปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ และราคาน้ำมันที่ผันผวนและปรับตัวสูงขึ้น การผลิตต้องพึ่งพิงจากภายนอกทั้งพลังงาน เทคโนโลยีและวัตถุดิบต่างๆ ประกอบกับการออมมีจำกัด ต้องกู้เงินเพื่อการลงทุนผลิตภาพทุนและแรงงานมีปัญหาซึ่งภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๐ โครงสร้างเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น เน้นการผลิตเพื่อส่งออกและสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้ประเทศไทยก้าวสู่ประเทศที่มีรายได้ระดับปานกลางสภาพความยากจนของประเทศลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ โดยในปี ๒๕๕๐ มีคนจนจำนวนประมาณ ๕.๔ ล้านคน หรือ ร้อยละ ๘.๔๘ ของจำนวนประชากรทั้งหมด แต่ยังมีปัญหาการกระจายรายได้โดยช่องว่างรายได้ของกลุ่มคนที่รวยที่สุดของประเทศ และกลุ่มคนที่จนสุดของประเทศแตกต่างกันถึง ๑๒.๒ เท่า ซึ่งแม้ว่าผลการพัฒนาโดยรวมจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้นในทุกระดับ แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่สิ้นเปลืองและเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว รากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมอ่อนแอลง คนไทยและสังคมไทยมีค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเพิ่มมากขึ้น ขาดจิตสำนึกสาธารณะโดยมุ่งประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าประโยชน์ของสังคมส่วนรวม สถาบันครอบครัวเกิดความแตกแยก ชุมชนอ่อนแอลง ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งด้อยโอกาสประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนและไม่สามารถพึ่งตนเองได้

๒. สภาวะแวดล้อมการพัฒนาและแนวโน้ม ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนไทยและสังคมไทยในประเด็นสำคัญ ๆ ได้แก่

๑) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิต

ภาคเกษตรยังเป็นรากฐานการผลิตที่สำคัญของประเทศที่จะเชื่อมโยงไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการ แต่ภาวะการผลิตทางการเกษตรต้องเผชิญกับผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของราคาพลังงานและภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น อุทกภัย และภัยแล้ง รวมทั้งเนื้อที่ชลประทานของประเทศขยายตัวได้ไม่มากนักประมาณร้อยละ ๑.๔๗ ต่อปี ส่งผลให้ภาคเกษตรเติบโตเฉลี่ยได้เพียงร้อยละ ๒.๘๒ ต่อปี ในช่วง ๑๐ ปี ที่ผ่านมา โดยปริมาณการผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นมีปัจจัยมาจากประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรมากกว่าการขยายพื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เพาะปลูกข้าวและพืชอาหารมีแนวโน้มคงที่และลดลง และปรับเปลี่ยนแบ่งพื้นที่ไปเพาะปลูกพืชพลังงานแทน เช่น ปาล์มน้ำมัน ทำให้ราคาสินค้าเกษตรปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะนำไปสู่วิกฤตอาหารและวิกฤตพลังงาน ต่อไปได้

๒) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม

โครงสร้างของสังคมไทยมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของระบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบเครือข่ายคมนาคม เทคโนโลยี การสื่อสารสนเทศ การจัดระบบบริการสังคม และการโอนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการ ทำให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนไปโดยมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ขาดปฏิสัมพันธ์เอื้อเฟื้อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระดับครอบครัวและชุมชน โครงสร้างครอบครัวมีขนาดเล็กลงแต่มีแนวโน้มอ่อนแอ ชุมชนจะมีบทบาทและส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้นมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มอาชีพ กลุ่มธุรกิจ กลุ่มกิจกรรม ฯลฯ แต่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิมอาจถูกกลืนหายไป

นอกจากนี้สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้น โดยจำนวนประชากรวัยสูงอายุ (๖๐ ปี ขึ้นไป) มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๓) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการแก้ไขและหลายเรื่องอยู่ในสถานการณ์ที่แย่ลงกว่าเดิม ทรัพยากรธรรมชาติหลายอย่าง ถูกใช้ไปถึงระดับที่เสื่อมสภาพโดยถาวร ในขณะที่ยังมีประชาชนและเกษตรกรจำนวนมากยังต้องพึ่งพา ทรัพยากรธรรมชาติในการเป็นแหล่งน้ำสะอาด แหล่งอาหารและยารักษาโรค เพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีวิต สำหรับภาวะวิกฤตที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- **ภาวะวิกฤตทรัพยากรน้ำ** ปัจจุบันน้ำต้นทุนที่มีอยู่สามารถสนองความต้องการใช้น้ำได้ประมาณ สองในสามของความต้องการรวมของประเทศในปี ๒๕๕๑ (๗๓,๗๘๘ ล้านลบ.ม./ปี) โดยความต้องการน้ำ การเกษตรมากที่สุด ร้อยละ ๗๖ และการอุปโภคบริโภคร้อยละ ๔ ซึ่งความต้องการน้ำดังกล่าวปริมาณน้ำต้นทุน ที่มีอยู่ที่สามารถควบคุมได้ตามแหล่งน้ำต่าง ๆ สามารถสนองความต้องการได้ประมาณร้อยละ ๗๑ ของความต้องการน้ำโดยรวม ดังนั้น สภาพปัญหาการขาดแคลนน้ำในอดีตมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตามความต้องการน้ำที่ ขยายตัวอย่างรวดเร็วและด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ ในการลงทุนพัฒนาแหล่งน้ำ ดังนั้น สถานะการขาดแคลนน้ำจะ รุนแรงขึ้นอย่างมากจนถึงขั้นวิกฤต

- **ภาวะวิกฤตทรัพยากรป่าไม้และระบบนิเวศ** การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจและภาคการผลิต ทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง ชุมชน ศูนย์กลางเศรษฐกิจ โดยมีความจำเป็นในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งสาธารณูปโภค ทำให้พื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายมากขึ้น ปัจจุบันเหลือพื้นที่ป่าจริงเพียง ๑๐๔.๗ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๓๒.๖ ของพื้นที่ป่าทั่วประเทศ และคาดว่าอาจสูญเสียพื้นที่ป่าอีกประมาณ ๑๐ ล้านไร่ ใน ๒๐ ปี ข้างหน้า ซึ่งการลดลงของพื้นที่ป่า เป็นการลดลงของถิ่นที่อยู่ของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายทาง ชีวภาพ แหล่งน้ำและความสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดินซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคการผลิต

- **ภาวะโลกร้อน** ในช่วง ๒๐ ปี ที่ผ่านมามนุษย์เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้บรรยากาศของโลก เปลี่ยนแปลงโดยมีก๊าซเรือนกระจกเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ทำให้อุณหภูมิของโลกสูงขึ้น อย่างรวดเร็วเฉลี่ย ๐.๒ องศาเซลเซียสต่อทศวรรษ ธารน้ำแข็งและหิมะละลาย ส่งผลให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น ประมาณ ๐.๐๙-๐.๘๘ เมตร พื้นผิวโลกซึ่งร้อยละ ๗๐ เป็นพื้นที่ผิวน้ำจะดูดซึ่มก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ทำให้น้ำ ทะเลเป็นกรดมากขึ้นและทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มขึ้น ๑.๕-๕.๑ องศาเซลเซียส และมีโอกาสสูงมากกว่า ๕ องศา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศดังกล่าวส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของประเทศไทย โดยเกิดภัย พิบัติอุทกภัย วาตภัยอย่างรุนแรงในหลายพื้นที่ สภาพพื้นที่ชายฝั่งทะเลถูกกัดเซาะรุนแรงมากขึ้นทรัพยากร ประมงและพื้นที่การเกษตรบริเวณชายฝั่งและปากแม่น้ำสูญเสียและเปลี่ยนแปลงไปส่งผลกระทบต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม และก่อให้เกิดความทุกข์ยากเดือดร้อนแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง

๓. ภาพรวมสถานการณ์การพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ และแนวโน้ม

ทางด้านประมง

๑. สถานการณ์เรื่องการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ในพื้นที่โครงการศูนย์ฯ คงจะหายไปหรือมีก็น้อยมาก ผู้เลี้ยง กุ้งกุลาดำหันมาเลี้ยงกุ้งขาว เนื่องจากได้ราคาและผลผลิตดีกว่า ศูนย์ฯ จะต้องเร่งให้ความรู้กับผู้ปรับเปลี่ยน เลี้ยงกุ้งกุลาดำเป็นกุ้งขาวอย่างถูกวิธี

๒. ผู้ที่ประสบปัญหาการเลี้ยงกุ้งในโครงการศูนย์ฯ ควรจะได้รับการพิจารณาฟื้นฟูอาชีพ โดยได้รับการคัดเลือกจากผู้สมัครที่สามารถดำเนินการตามระเบียบโครงการฟื้นฟูได้เท่านั้น

๓. การเลี้ยงกุ้งขาวจำนวนมาก ที่ความหนาแน่นสูง จะก่อให้เกิดมลภาวะมากกว่าการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ดังนั้นการบริหารจัดการ การบำบัดน้ำในคลองน้ำทิ้ง ร่วมกับ การบำบัดตามธรรมชาติ โดยการเลี้ยงหอยนางรม ในคลองน้ำทิ้ง การดูดซับแร่ธาตุจากป่าชายเลนและหญ้าทะเล จะเป็นวิธีการที่ดีที่สุดและประหยัด รวมทั้งการตรวจติดตาม คุณภาพน้ำ ดิน และการประเมินศักยภาพในการรองรับน้ำทิ้งของอ่าวคุ้งกระเบน จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

๔. คลองน้ำทิ้ง เพื่อใช้ในการบำบัดน้ำเลี้ยงกุ้งได้มีการใช้มานาน ไม่เคยมีการขุดลอกคลอง ปัจจุบันคลองมีความตื้นเขินทำให้ระบบการบำบัดน้ำโดยวิธีชีวภาพทำงานได้ไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถเลี้ยงหอยนางรมได้ จำเป็นต้องมีการขุดลอกเพื่อให้สามารถเลี้ยงหอยนางรมได้ กรมชลประทานควรจะสนับสนุนจัดทำโครงการโดยของบประมาณสนับสนุนจาก สำนักงาน กปร.

๕. อนาคต ราคากุ้งขาว อาจตกต่ำได้ เนื่องจากการเลี้ยงกันมาก ฟาร์มทุกฟาร์มต้องเข้าสู่มาตรฐาน และมีการขายแบบรวมกลุ่ม หรือสหกรณ์ หรือการทำ contact farm หน่วยงานรัฐ จักต้องศึกษาสัตว์เศรษฐกิจชนิดใหม่เพื่อเป็นทางเลือกการเลี้ยงกุ้ง

๖. การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในปัจจุบันค่อนข้างสูง อาจเป็นเหตุให้การเลี้ยงสัตว์น้ำมีปัญหา ศูนย์ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องภูมิคุ้มกัน ความมีเหตุผล ความพอเพียงให้กับชาวบ้าน เพื่อป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้นได้

๗. จากภัยธรรมชาติอาจก่อกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางทะเลส่งผลให้ทรัพยากรทางทะเลและผลผลิตสัตว์น้ำลดน้อยลง ศูนย์ฯ จักต้องมีการฟื้นฟูและอนุรักษ์ รวมทั้งการผลิตสัตว์น้ำเพื่อปล่อยให้มีการขยายพันธุ์ การรวมกลุ่มชาวประมงเพื่อช่วยการฟื้นฟูและอนุรักษ์ การส่งเสริมอาชีพ การฝึกอบรม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ

ทางด้านเกษตร

๑. แนวโน้มความต้องการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยไร้สารพิษมีมากขึ้น การส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธี เป็นสิ่งที่จักต้องพิจารณาดำเนินการ

๒. สถานการณ์เรื่องดินเปรี้ยว ดินลูกรัง ดินทราย และดินเค็ม ยังคงมีปัญหาในเรื่องการผลิตของเกษตรกร ถึงแม้จะได้มีการดำเนินการปรับปรุงดิน ในพื้นที่ก็ตามแต่ก็ยังไม่หมด แผนพัฒนาฉบับที่ ๖ ของศูนย์ฯ กรมพัฒนาที่ดินควรพิจารณาดำเนินการให้เห็นผลสัมฤทธิ์มากขึ้น

๓. สถานการณ์เรื่องน้ำ ในหน้าแล้งเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์ฯ บางพื้นที่ยังมีปัญหาเรื่องน้ำ กรมชลประทานควรพิจารณา จัดหาแหล่งน้ำ หรือจัดทำลำคลองแยกหรือขุดลอกเพื่อรองรับปัญหาภัยแล้ง

๔. สถานการณ์เรื่องโรคพืช มีพบมากขึ้น กรมวิชาการเกษตรควรพิจารณาแนวทางการศึกษา ป้องกัน และให้ความรู้กับเกษตรกร

๕. สถานการณ์เรื่องราคาสินค้าเกษตร มักประสบปัญหาราคาคต่ำ ควรจะได้มีการศึกษาการแก้ไขช่วยเหลือเกษตรกรทั้งระบบ

๖. ค่านิยมการลดโลกร้อน การลดการใช้พลังงาน การใช้พลังงานทดแทน เป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาดำเนินการในอนาคต

ทางด้านป่าไม้

๑. สถานการณ์โลกร้อนกำลังอยู่ในกระแส การปลูกต้นไม้เพื่อลดความร้อนเป็นค่านิยม งานป่าไม้ควรพิจารณาดำเนินการ ปลูกขยายพื้นที่ออกนอกพื้นที่โครงการ ร่วมกับ เอกชน หน่วยงานรัฐ และประชาชน การดำเนินการ กระทำทั้งป่าชายเลนและป่าบก รวมทั้งปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง และการจัดทำฝายชะลอความชุ่มชื้น
๒. การปลูกป่าชายเลน เมื่อเจริญเติบโตเต็มที่ ควรมีการตัดสาง เพื่อให้มีการดำรงของพันธุ์ไม้ชนิดเดิม และที่ปลูกใหม่
๓. การอบรมให้ความรู้ ในด้านการอนุรักษ์และพัฒนา ควรกระทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งนักเรียน นักศึกษา ประชาชน และผู้นำชุมชน
๔. ฐานข้อมูลขององค์ความรู้ด้านป่าไม้ พันธุกรรมพืช สัตว์ ควรจะได้มีการศึกษา และจัดทำให้อยู่เป็นระเบียบ ง่ายต่อการสืบค้น
๕. การเลี้ยงกุงกับป่าชายเลน รวมทั้งการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม จะต้องอยู่ด้วยกันและเกื้อกูลกัน เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรชายฝั่ง

ทางด้านสังคม

จากการประเมินสถานการณ์ทางสังคม พบว่า

๑. การพัฒนาอาชีพของศูนย์ฯ สู่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ สามารถที่จะพัฒนาตนเองให้มีรายได้มากขึ้น มีการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ในระดับหนึ่ง จำเป็นต้องเน้นการอบรมทางด้านจิตใจให้มีความพอเพียงมากขึ้นและเน้นเรื่องการทำบัญชีครัวเรือน
๒. พื้นที่ศูนย์ฯ คึงกระเบนจากอดีตที่ทุรกันดาร เกษตรกรยากจน ศูนย์ฯ เข้ามาฟื้นฟูและพัฒนา ทำให้เกษตรกรมีชีวิตที่ดีขึ้น ปัจจุบันพื้นที่ที่มีความเจริญ เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรมากขึ้น พื้นที่บางส่วนที่เป็นเกษตรกรรมเริ่มเปลี่ยนเป็นพื้นที่ก่อสร้าง ที่อยู่อาศัย โรงแรม กลุ่มชนบางส่วนเริ่มเปลี่ยนอาชีพจากการเกษตรเป็นค้าขายและการท่องเที่ยว (โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่ ไม่สืบทอดอาชีพเกษตรกรรม) สังคมที่เปลี่ยนไปนี้ ศูนย์ฯ จำต้องพิจารณา การดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมตามแนวพระราชดำริ เพื่อความยั่งยืนของอาชีพการเกษตร การท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ทางด้านบริการศึกษาดูงาน

ปัจจุบันมีผู้เข้ามาศึกษาดูงาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพิ่มขึ้นทุกปี จากอดีตผู้เข้าศึกษาดูงานประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ คน เพิ่มขึ้นเป็น ๖๑๖,๗๖๔ คน/ปี ในปี พ.ศ.๒๕๕๓ และจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ศูนย์ฯ จำต้องพิจารณาความสามารถและศักยภาพของศูนย์ฯ ที่จะรองรับการศึกษาดูงานของประชาชน ทั้งในเรื่อง สถานที่ บุคลากร เครื่องมือ สื่อทัศนศึกษา สื่อประชาสัมพันธ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษาดูงาน และการท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้ครบถ้วน สมบูรณ์และเป็นปัจจุบันเสมอ

๔. การวิเคราะห์สถานการณ์ (Swot Analysis)

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ (Swot Analysis) จากสภาพแวดล้อมภายในเพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน และสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อประเมินโอกาสและอุปสรรค นำมาเป็นข้อพิจารณา กำหนดกลยุทธ์ (ยุทธศาสตร์) ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่า มีจุดแข็งจุดอ่อนและโอกาสของการดำเนินงานดังนี้

๑) ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินการ

ผลกระทบที่เป็นโอกาส

- ความจงรักภักดีและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
สถาบันพระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะของประชาชน ทำให้การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้รับความร่วมมือที่ดีจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาชน
- ความเชื่อมั่นเชื่อถือต่อองค์กร
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ เป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับและได้รับความเชื่อถือจากหน่วยงานนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในเกณฑ์สูง โดยเป็นหน่วยงานสนองพระราชดำริที่สามารถบูรณาการเรื่องต่าง ๆ ในการดำเนินงานสนองพระราชดำริ มีความคล่องตัวในการทำงาน เนื่องจากได้รับการสนับสนุนที่ดีจากรัฐบาล
- ความตื่นตัวด้านเศรษฐกิจพอเพียง
วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและวิกฤตการณ์ทางการเมืองของประเทศในปัจจุบันเป็นโอกาสที่จะนำแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่ขยายผล เพื่อเป็นทางออกในการลดปัญหาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามัคคีและช่วยลดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองได้ระดับหนึ่ง นอกจากนี้ แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลยั่งยืนได้ ซึ่งปัจจุบันประชาชนหมู่มาได้มีความตื่นตัวด้านการดำรงชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นโอกาสในการดำเนินงานศูนย์ฯ
- กระแสความต้องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์/การเกษตร/พำนัก
กระแสความต้องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์/การเกษตร/พำนักของประชาชนค่อนข้างสูง เป็นโอกาสในการดำเนินงานศูนย์ฯ ในการดำเนินงานสู่การเป็นพืชรักที่มีชีวิตชั้นนำ
- ชุมชนเข้มแข็ง ท้องถิ่นมีศักยภาพที่จะเป็นกำลังให้ศูนย์ฯ
ศูนย์ฯ มีกลุ่ม/ศูนย์เรียนรู้/ปราชญ์ชาวบ้าน ที่เป็นกลุ่มค่อนข้างเข้มแข็ง สามารถช่วยขยายผล/องค์ความรู้ต่าง ๆ จากศูนย์ฯ สู่ชุมชนต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างเครือข่าย อีกทั้งปัจจุบันท้องถิ่นมีศักยภาพที่จะเป็นกำลังในการดำเนินงานพระราชดำริร่วมกับศูนย์ฯ
- แหล่งผลิตอาหารเกษตรปลอดภัยได้มาตรฐาน
ปัจจุบันผู้บริโภคอาหารทั่วโลกมีความต้องการบริโภคอาหารที่มีคุณภาพ สะอาด และปลอดภัยได้มาตรฐาน พื้นที่ศูนย์ฯ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและการเลี้ยงกุ้งทะเล การส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตอาหาร

ที่ปลอดภัยได้มาตรฐาน จึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งท้าทายในการทำให้พื้นที่ศูนย์ฯ เป็นแหล่งผลิตอาหาร เกษตรปลอดภัยได้มาตรฐาน

- ความหลากหลายของพื้นที่และทางชีวภาพ

พื้นที่ศูนย์ฯ มีความหลากหลายทางชีวภาพค่อนข้างมาก ตั้งแต่ยอดเขาสู่ท้องทะเล มีการดำเนินงานสนองพระราชดำริของศูนย์ฯ ทั้งการอนุรักษ์ และพัฒนา ส่งผลให้พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เป็น พิพิธภัณฑสถานที่มีชีวิตชั้นนำมีผู้เข้ามาศึกษา ท่องเที่ยวปีละไม่น้อยกว่า ๕๐๐,๐๐๐ คน นำรายได้เข้าสู่พื้นที่มากมาย

ผลกระทบที่เป็นอุปสรรค/ภัยคุกคาม

- ขาดบูรณาการการทำงาน/การประสานงานระหว่างส่วนราชการยังไม่ได้

ปัจจุบันการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ความสำคัญกับผลลัพธ์และ ประโยชน์ของโครงการฯ มากขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องบูรณาการการทำงานของทุกหน่วยเข้าด้วยกัน แต่หน่วยงานต่าง ๆ ยังมุ่งดำเนินงานตามหน้าที่ของตนเป็นหลัก ขาดการกำหนดจุดมุ่งหมายร่วมในการดำเนินงาน (Common Goal) ทำให้โครงการฯ ไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เท่าที่ควร

- ปัญหาการจัดการน้ำเพื่อสนองความต้องการที่หลากหลาย

พื้นที่จังหวัดจันทบุรีมีปัญหาเรื่องน้ำส่วนใหญ่ พบว่า หน้าแล้งขาดน้ำ หน้าฝนน้ำท่วม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรม จึงมีความต้องการใช้น้ำอย่างสูง การบริหารจัดการน้ำเพื่อสนองความต้องการจึงมีความ หลากหลาย อาจมีผลกระทบต่อการทำงานศูนย์ฯ

- ความซ้ำซ้อนในภารกิจการทำงาน

บางหน่วยงานนำภารกิจงานประจำมาใช้ในงานโครงการพระราชดำริ ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการ ดำเนินงาน ส่งผลให้เกิดความสิ้นเปลืองงบประมาณ

- การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมสู่ยุคโลกาภิวัตน์

ปัจจุบันโครงสร้างสังคมไทยได้เปลี่ยนจากสังคมชนบทไปสู่สังคมเมือง โดยการผลิตภาคเกษตร เปลี่ยนแปลงไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการเพิ่มขึ้น สังคมไทยได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้วัฒนธรรมและ ค่านิยมของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป โดยสังคมไทยให้ความสำคัญกับวัตถุ มีการบริโภคเกินความจำเป็นและเห็น แก่ประโยชน์ส่วนตนมากขึ้น ในขณะที่มีประชาชนส่วนหนึ่งปรับตัวไม่ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง จึงประสบ ความทุกข์ยากเดือดร้อน ยากจนและขาดที่ดินทำกิน ซึ่งสภาพดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการทำงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งในด้านการส่งเสริมและขยายผลการดำเนินงานโดยกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มอาจจะ ไม่เห็นด้วยหรือเสียผลประโยชน์ ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งต้องการความช่วยเหลือโดยเร็ว

- การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

สังคมโลกปัจจุบันเป็นยุคสังคมข่าวสารที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยมีระบบเทคโนโลยี สารสนเทศเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีความรวดเร็ว ในขณะที่ศักยภาพและขีดความสามารถของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ทั้งในด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ และบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีข้อจำกัด โดยพัฒนาไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลเป็นอุปสรรคต่อ การดำเนินงาน

- การเปลี่ยนแปลงทางด้านธุรกิจการท่องเที่ยว

ปัจจุบันธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ศูนย์ฯ มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีการก่อสร้างเพื่อบริการนักท่องเที่ยวทั้งโรงแรม รีสอร์ท และบ้านพัก มีผู้มาเที่ยวมากมาย มาใช้บริการและทิ้งมลภาวะไว้มากมาย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน และสังคม ในขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการวางแผนการรองรับและป้องกันต่อผลกระทบดังกล่าว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานศูนย์ฯ ได้

- การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงมาก ทั้งในเรื่องอุณหภูมิ ฝน พายุ ก่อให้เกิดภัยพิบัติต่อความเป็นอยู่ อาชีพ และทรัพยากรธรรมชาติ การเกิดภัยแล้ง น้ำท่วม โรคระบาดต่างๆ ส่งผลกระทบต่อเกษตรกร ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อการดำเนินงานศูนย์ฯ

- ราคาผลผลิตตกต่ำ

ราคาผลผลิตตกต่ำเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรและการประมง รวมทั้งการดำเนินงานของศูนย์ฯ

๒) ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการดำเนินการ

รายละเอียดดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ

ประเด็น	จุดแข็ง	จุดอ่อน
๑. กรอบดำเนินงาน	<ul style="list-style-type: none"> - มีแนวพระราชดำริเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน - มีนโยบายของประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ฯ และนโยบายของสำนักงาน กปร. รวมทั้งมติที่ประชุมของ 	
	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงาน - มีแผนแม่บทศูนย์ฯ 	
๒. โครงสร้างองค์กร	<ul style="list-style-type: none"> - มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่รองรับ - มีผู้ชำนาญงานทุกสาขาเกี่ยวข้อง 	<ul style="list-style-type: none"> - บางหน่วยงานไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำ - บุคลากรย้ายบ่อย ทำให้งานขาดความต่อเนื่อง - บุคลากรบางส่วนยังไม่ชำนาญการขาดความรอบรู้ ขาดจิตสาธารณะอาจส่งผลให้การดำเนินงานมีปัญหาได้

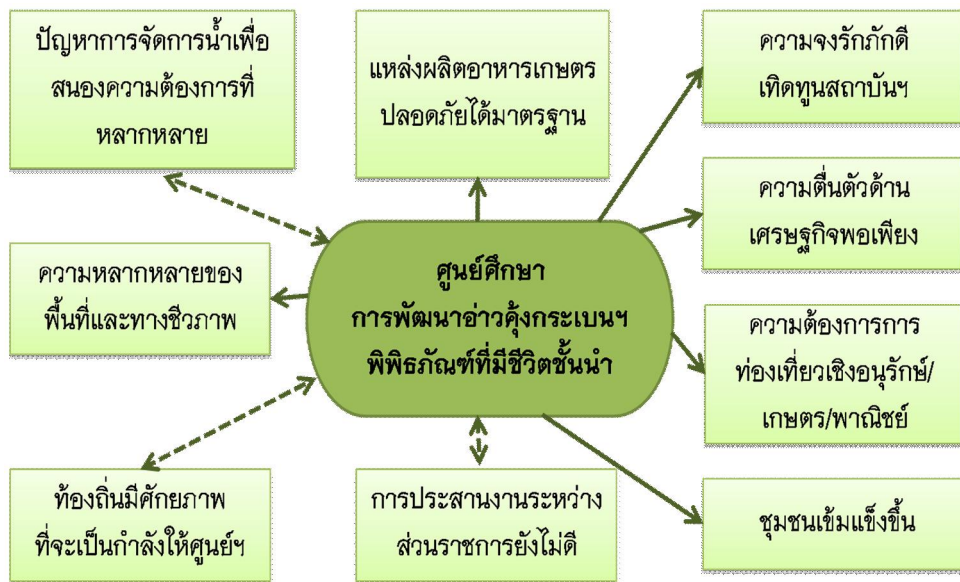
ตารางที่ ๑ ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ (ต่อ)

ประเด็น	จุดแข็ง	จุดอ่อน
๓. การบริหารจัดการ องค์กร ๓.๑ การนำ องค์กร	- มีแผนแม่บทศูนย์ฯ เป็นเครื่องมือ ในการปฏิบัติราชการ	- บุคลากรบางส่วนขาดความสนใจและให้ ความสำคัญกับการใช้แผนเป็นเครื่องมือ และกลไกในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ทิศ ทางการดำเนินงานเปลี่ยนแปลงบ่อย เกิดความไม่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน - ศูนย์ฯ ไม่มีอำนาจในการให้ทุนและโทษ ต่อผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานร่วม
๓.๒ แนวทางการ ดำเนินงาน	- เป็นการดำเนินงานร่วมกันหลาย หน่วยงานแบบบูรณาการ	- บางส่วนยังมีจุดอ่อนในการประสานงาน ภายใน - การปฏิบัติงานยังมีลักษณะเป็นงาน ประจำ (เชิงรับ)
		- การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็น ระบบยังไม่ชัดเจนพอ และไม่เห็น ความสำคัญของการประเมินผลการ ปฏิบัติงานและนำมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร
๓.๓ ระบบ บริหารงาน บุคคล	- บุคลากรมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทำงานอย่างมีศักดิ์ศรี มีจิตมุ่ง ให้บริการ	- ยังขาดบุคลากรบางลักษณะงาน - คุณภาพของบุคลากรบางส่วนยังต้อง พัฒนา
๓.๔ งบประมาณ	- มีงบประมาณสนับสนุนการ ปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม	- บุคลากรบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่ จะต้องมีผลผลิตและผลลัพธ์อย่างชัดเจน
๓.๕ การจัดการ ความรู้	- เป็นแหล่งข้อมูลองค์ความรู้	- บุคลากรบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจ ในองค์ความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน และ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ
		- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายทอด ความรู้และประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่นยัง ไม่เพียงพอ - การประสานการใช้ข้อมูลภายในองค์กรมี น้อยและยังไม่มีประสิทธิภาพพอ - ขาดการติดตามผลการดำเนินการจัดการ ความรู้อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ ๑ ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ (ต่อ)

ประเด็น	จุดแข็ง	จุดอ่อน
๓.๖ เทคโนโลยีสารสนเทศ	<ul style="list-style-type: none"> - มีเครื่องมือและอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ - บุคลากรได้รับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - เครื่องมือและอุปกรณ์มีอายุการใช้งานนาน ล้าสมัย - บุคลากรบางส่วนยังขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ - การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรยังไม่เต็มศักยภาพ
๓.๗ การประชาสัมพันธ์และการสร้างเครือข่ายขององค์กร	<ul style="list-style-type: none"> - มีความสัมพันธ์และเครือข่ายที่สนับสนุนงานประชาสัมพันธ์ - สื่อให้มีความสำคัญกับงานประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - ภาพลักษณ์ของศูนย์ฯ ยังไม่เป็นที่รู้จักกว้างขวาง - การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ ยังขาดการประเมินผลอย่างเป็นระบบ - บุคลากรยังขาดความชำนาญเฉพาะด้านเพื่อนำไปสู่การประชาสัมพันธ์เชิงรุก

สามารถสรุปปัจจัยภายนอกและภายใน เพื่อนำมาเป็นความท้าทายในการจัดวางกลยุทธ์ ดังภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ ความท้าทายของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ในการทำยุทธศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙